

279730

Anul III.

No. 1.

135

OBSERVATORUL

REVISTĂ
DOCUMENTARĂ
CULTURALĂ - SOCIALĂ
RELIGIOASĂ

CUPRINSUL

E. BOUGAUD: Mama Sfântului Augustin
 A. MICU: Civilizația modernă și originea ei
 THEODORIAN CARADA: Moș Costache

BCU Cluj **IDEI OAMENI ȘI FAPTE** ary Cluj

Viața în străinătate

CEZAR PETRESCU: Madrid
 PAMFIL ȘEICARU: Paris

Istorie și Arte

B. G.: George Enescu
 A. MARIANUS: Temperamente și Caracter

Buletin literar

N. FĂNTĂNAR: Luis Coloma
 E. M.: Academia Română

Schițe

DR. E. ELEFTERESCU: Timoteiu Cipariu

Cărți și reviste

VIATA RELIGIOASA

A. M.: Nellia
 T.: La sfârșitul zilei

DOCUMENTAȚIE

COM. NEGULESCU: Un proces

Biblioteca Universității Pașele Ferdinand I.
 din CLUJ
 Nr. 528 B
 EXEMPLAR LEAL

OBSERVATORUL

Beiuș.

Anul III. No. 1.

Martie 1930.

Conștiința e glasul *sufletului*, patimile sau pasiunile sunt vocea și chiar vociferarea *trupului*.

Rousseau.

Revoluția a început cu **Declarația drepturilor omului**, nu se va sfârși decât prin **proclamarea drepturilor lui Dumnezeu**.

Bonald.

Mama Sfântului Augustin. ¹⁾

Istoria, ce voi să vă povestesc ar trebui cântată, în versuri, căci de fapt e o poezie. Poezia celei mai frumoase iubiri, ce a existat vre-o dată....

Văzut-ați cândva frumosul tablou al lui Ary Scheffer, ce reprezintă pe Monica cu fiul său Augustin pe malul mării ?

Figura principală e Augustin — un bărbat cam de 30 ani. Fața lui fină e palidă, puțin cam tristă încă, ca și a unui bolnav, care a suferit mult, dar începe a se însănătoșa. Ochii lui, negri și cufundați ard cu foc, deși nu strălucește din ei lumina sentimentalismului fraged. Buzele lui închise îl arată drept om de o gândire profundă și de o activitate spirituală, Păru-i tuns scurt împresoară o frunte lată, pe care se revarsă o rază de lumină, ca semn al stării sufletești, în care se cufundă acest mare

¹⁾ Cu ocaziunea centenarului al XV-lea al morții Sfântului Augustin, dăm aici partea mai însemnată din *introducerea* edițiunei românești (acum epuizată) editată în 1901 la Blaj de Păr. E. Dăianu.

geniu. Cotul drept e așezat pe genunchi, brațul însă se ridică, ca să proptească capul ostenit, deși n'are lipsă de aceasta, căci ridicat, tras puțin îndărăt își lasă liber privirile spre ceriu.

Cu mâna stângă el strânge mâna mamei sale ca și cum ar zice, că numai ei are a-i mulțumi, dacă după atâtea rătăcirii, amăgiri și lupte, iară s'a curățit acum și iară își poate îndrepta privirea sus la Dumnezeu.

Dar această mamă strălucită de lângă el? Ea-i cuprinsă de lumină; peste Augustin se întinde încet umbră, în tocmai cum se cuvine celui ce stă în pocăință. Ea cu un cap stă mai sus decât el, în semn că l-a întrecut, că și în dreptate s'a ridicat mai sus decât el.

Pe fața ei luminată acum de bucurie aș fi dorit să aflu urmele lacrimilor uscate — dar ochii ei sunt așa de curați și frumoși, ca a tuturor, celor ce privesc spre ceriu. Buzele-i pe jumătate deschise arată câtă frăgezime e în acest suflet iubitor.

Iată iubirea curată senină și recunoscătoare a unei mame, care și-a reafiat fiul! E îmbrăcată în haină albă și învălătată cu un văl, ce se lasă, în jos, ca niște aripi ostenite, așteptând numai semnul să sboare mai departe; și sufletul ei, în starea de acum, când iară a condus pe Augustin la Dumnezeu, acum, când ca pe un creștin plin de pocăință l-ar putea lăsa pe calea cea bună — de sigur și-ar lua sborul mai departe, dacă nu ar simți mâna în mâinile sale — .

Intr'adevăr par'că numai mâna fiului său o mai reține, căci mâinile ei deschise de jumătate par a zice, că această strângere de mână nu o putea reține mult timp.

Despre această mamă voiesc să scriu! Voi să povestesc istoria vieții ei, ca să mângăiu pe acele mame creș-

tine, cari plâng astăzi, precum plângea ea oarecând; ca să învăț pe cele mai tinere, cari sunt nedumerite de viitor; ca să fac cunoscută tuturor acea tainică putere cerească, ce li-a dat-o Dumnezeu pentru mântuirea vecinică a pruncilor lor; în urmă ca să le arăt ce ajutoare neașteptate și sigure sunt ascunse în măreața chemare de tată și mamă.

Leibnitz a zis: „Am putea îndreptă lumea de am reformă educațiunea.” Euzic: „Am îndreptă educațiunea, am îndreptă copiii, tinerimea, omenimea — și și am putea scăpă secolul nostru de sub greutatea grozavei crize religioase — morale, dacă ni-ar succede a schimba spiritul mamelor.”—

Și adecă ce se recere la această schimbare?

— Un lucru foarte simplu și totuși așa de rar și la mamele cele mai bune, anume: conștiința acelor puteri dumnezeiești, ce ele au câștigat prin chemarea de a fi mame, și curajul de a face totul, când e vorba de sufletul pruncului lor

Contele de Maistre scrise odată fiicei sale — Constanța cea vială și plină de spirit, care nu află destul de frumos rolul femeilor în societate, ci voia, ca și ele să prindă peana și să scrie opuri, — și astfel: *„Cum te înșeli copilă dragă, despre adevărata putere și misiune a femeilor! Nu femei au scris „Iliada,” nici „Phedra,” nici „Athalia,” nici „Discursul despre Istoria Universală,” nici „Telemach” — dar ele fac un lucru mult mai mare, decât toate acestea: în poala lor crește ceea ce e mai excelent pe lume” (omul) 1)*

Iată prima dintre puterile, ce le-a dat Dumnezeu mamelor. El le-a dat nu numai puterea de a forma tru-

(1 Lettres inédites, tom. I p. 194.

pul pruncului, le-a și dat onoarea cea mai mare de a-i forma sufletul

Veți vedea în acest exemplu un june crescut de cea mai sfântă dintre mame. În copilărie este păzit de un ochiu veghietor, scutit cu frăgezime și totodată cu tărie: el însuși avea o minte ageră și o inimă și mai excelentă; pe mamă-sa o iubia ferbinte, încât după o copilărie așa de nevinovată ar fi trebuit să se bucure de o juneță și mai inocentă și mai fericită. Așa ar fi fost dacă în creșterea lui numai mamă-sa ar fi avut înrăurire. Dar din nenorocire ea era măritată după un nesocotit — nu știu cum să-i zic altcum, — un bărbat, care așa puțină grijă are de purtarea morală a fiului său, ca și de a sa proprie, care în decurs de 15 ani se joacă după placul său despotice cu nevinovăția fiului său și cu o ușurătate destrăbălată îl expune tuturor pericolelor.

Veți vedea pe sârmanul june cum cade din păcat în păcat, — jertfa cutezanțelor tatălui său. Dela început el cunoaște toate desfrânările; răpit de frăgezime periculoasă a inimei, dintr'o relațiune păcătoasă, nobilitată însă — dacă se poate nobilita păcatul — printr'o credință neînfrântă, cade într'alta și mai rușinoasă, și astfel petrece 16 ani, ajuns din rătăcire într'o slăvie de deplâns.

Apoi, cum de comun corupțiunea inimei se pedepsește cu întunecarea minții, — și el își pierde credința copilăriei, și după ce abzice de ea în public, — îl vedem bătut în toate părțile de vânturile diverselor doctrine. La început e răpit de filosofia cea veche, dar se desgustă cu totul de ea, și cu dreptul, pentru că nu-i oferă de cât un teren nisipos, pe care spiritul lui cel mare nu poate edifica nimic statornic. Atunci se aruncă în brațele unei erezii seducătoare și proaste, în care se sbate neliniștit 9 ani de

zile. În fine obosit de atâtea eforturi neputincioase, disperat de a mai afla adevărul, pe care nu înceta a-l dori și iubi, descurajat, trist și bolnav în cel mai din urmă abis, în chinurile îndoelilor desăvârșite; aproape așa dară de a-și pierde totul: inimă, credință, geniu, și a deveni în loc de sfântul Augustin, Libanius sau cel mult un Symmachus . .

Însuși Dumnezeu s'a îngrijit de istoria Monicei, însuși El a pregătit un istoriograf demn de ea. Și cine altul ar fi putut fi acela — de nu "fiul atâtor lacrimi"? Augustin iubia cu foc pe mamă-sa. Neîncetat vorbea de ea. Mai toate scrierile și le-a înfrumusețat cu amintirea ei. Ca la 20 de ani după moartea mamei sale, îmbătrânit mai mult de lucru de cât de greutatea anilor, încărunțit de pocăință, a ajuns momentul, când iubirea de Dumnezeu a delăturat toate piedicile și i-a cuprins inima stărpind din ea orice înclinare spre altă iubire; și chiar atunci nu-și poate aduce aminte de mamă-sa, nu-i poate aminti numele fie și de pe amvon fără a lăcrima. Câte odată se confunda cu totul în plăcerile acestei amintiri, vorbea credincioșilor săi din Hyppo despre ea și în vorbirile sale pe neașteptate întretăsea adesea cuvinte de o frumusețe așa de pătrunzătoare pline de credință, pietate și recunoștință făscă, în cari îndoit strălucea sublimitatea lui de genial și de sfânt. Totuși, doar nici n'ar trebui să o spun, el nicăiri nu a vorbit despre mamă-sa așa amănunțit cu atâta plăcere și atâta sentiment, ca în cartea „Mărturisirilor“ sale (Libri Confessionum XIII.) Cu toate acestea, citind „Mărturisirile“ se poate observa, că el nu spune totul. Un fel de modestie reține peana lui și în unele locuri se vede, că într'adins slăbește aureola strălucitoare a mamei sale, de teamă ca aceea să nu arunce și pe fruntea lui vre-o rază

Concedeți-mi deci, o mamelor, ca și eu să vă zic, dacă nu cu autoritatea, cu limba dulce, a sfântului Francisc de Sales, cel puțin cu o inimă, care simte și compătimește cu durerea voastră, — să vă zic; „Citiți viața sfintei Monice; învățați dela această soție, dela această mamă, a vă ruga ca ea, a plânge ca ea, a spera totdeauna și a nu dispera niciodată. Să nu uitați nici când, că astăzi pentru acea amenință atâtea pericole pe oamenii tineri, pentru că nu-s destule lacrimi în ochii soțiilor sau mamelor lor“.

E. Bougaud
(trad. E. Dăianu)

BCU Cluj / **Excelsior!** library Cluj

..... Iară noi? noi *epigonii*? Șimțiri reci, harpe zdrobite,
Mici de zile, mari de patimi, inime bătrâne, urâte,
Măști râzânde puse bine pe un caracter inimic.
Dumnezeul nostru: umbră, patria noastră: o frază;
In noi totul e spoială, tot e lustru fără bază;
Voi credeți în scrisul vostru, noi nu credem în nimic.
..... S'a întors mașina lumii: cu voi *viitorul* trece;
Noi suntem iarăși trecutul, fără inimi, trist și rece;
Noi în voi n'avem nimica totu-i calp, totu-i străin!

*

Voi pierduți în gânduri sfinte, convorbeți cu *idealuri*;
Noi cârpim cerul cu stele, noi mângim marea cu valuri,
Căci al nostru-i sur și rece, marea noastră-i de îngheț.
Voi urmați cu repejune cugetările regine,
Când plutind pe aripi sfinte printre stelele senine,
Pe-a lor urme luminoase, voi asemenea mergeți.

(*Epigonii* lui Eminescu)

Civilizația Modernă și Originea ei.

§. 1. Atitudinea unei anumite Prese!

Nu trece o Săptămână, nu o trece zi fără ca o revistă, un ziar sau mai multe să nu atace brutal sau prost, fără critică sau fără nuanțe, Biserica Creștină sau chiar . . . pe Dumnezeu însuși.

Tot mereu sunt tipărite afirmațiuni inexacte, false, chiar încornurate, dintre cari multe sunt adevărate minciuni (înconștiente sau răutăcioase) refutate deja de o sută de ori, dar circulează într-adevăr prea des și . . . prea obraznic. Adevărul istoric e batjocorit în persoana lui Hristos sau a Bisericii.

Știm prea bine că mulți reprezentanți ai creștinismului au fost nedemni și că sunt încă dintre aceștia cari dau de rușine steagul lor. Dar o Societate, o Instituție nu e rea sau de combătut pentru că un membru al său o face de rușine.

Tot așa vrem să respingem *generalizările* dușmănoase, formulate scurt și brutal, cu sau fără obraznicie, cași cum ar fi niște adevăruri prea cunoscute și rușinoase care (firește!) nu trebuiesc dovedite. Cu o șiretenie care se preface în modestă și descretă rezervă, acuzațiunile acele anti-creștine și câteodată antinaționale, se înfățișează ca obiecțiuni serioase, ca ecoul științei mederne, al criticei istorice și a celor din urmă concluziuni ale savanților. — Sprijiniți pe bunul simț creștin și național. — vrem să strigăm calomniatorilor în public: *jos cu măștile!* Mărturișiți intențiuni dușmănoase sau . . . *ignoranță.*

Dacă nu putem scoate masca atâtor dușmani vrem să dăm, cel puțin pe scurt, un răspuns general monstruosităților cari fac de de rușine și pe scriitorul și pe cetitorul care nu vrea sau nu știe să reacționeze.

E chestiune de *adevăr*, de *dreptate* și . . . pentru oamenii luminați, e vorba de fiască recunoștință față de Biserica ortodoxă-catolică care este într-adevăr *mama civilizației moderne.*

Vom dovedi-o pe scurt . . . prin fapte.

§ 2. Concepția integrală a Civilizației.

Biserica ca Societate vie are o istorie care a avut un rol . . . european și mondial în viața omenirii civilizate.

Dar ce este *Civilizația Modernă*? Cu Saltet am răspunde cam așa: Cuvântul Civilizație înseamnă un îndoit progres: progresul Societății civile și progresul sufletului uman. Cel dintâiu e ansamblul faptelor sau factorilor (oameni, instituțiuni, situațiuni evenimente și reacțiunile lor reciproce) cari au ameliorat condiția externă a omului și anume:

- 1.) relațiunile sale cu semenii săi (familia și politica)
- 2.) îngrijirea vieții sale, prin întrebuintarea forțelor naturii (științe, industrie și comerț)
- 3.) împodobirea și înfrumșetarea vieții prin expresiunea și reprezentarea frumosului (litere și arte)

Progresul intern sau al sufletului uman este ansamblul faptelor sau factorilor cari au îmbunătățit omul launtric ca ființa spirituală: ideile sale, părerile sale, sentimentele sale și purtarea sa (*filozofie, religie*). Cluj / Central University Library Cluj

De pildă când zicem civilizație națională înțelegem geniul sau spiritul național.

§ 3. Civilizația Creștină.

În Istorie sunt două civilizații: cea păgână și cea creștină, inaugurată cu sosirea lui Isus Hristos pe pământ și prelungită, patronată, îndrumată și sprijinită tot mai departe și mai bine, de către sf. Biserică.

Firește că Biserica urmărește și pronează progresul spiritual înaintea celuilalt. Dar, Istoria dovedește că, în măsura în care Biserica a îndreptat și îmbunătățit sufletul, a ridicat totodată individul, familia, societatea și toate operele și instituțiunile umane.

Viața naturală și supra naturală pe care Biserica o comunică oamenilor, nu numai că a ridicat, complectat și înnobilit acțiunile ordinare ale vieții dar a și înviorat, însuflețit și transformat creațiunile literare, artistice și științifice.

O carte din literatura universală „*Geniul Creștinismului*” lui Chateaubriand a popularizat dovezi elocvente și ar fi de prisos să le reamintim din nou.

Notăm încă pentru aprecierea rolului Bisericii în Istorie, că nu ajunge să constatăm binele pozitiv pe care l'a făcut, ci trebuie să ne reamintim de *relele* cele multe pe cari le-a combătut, micșorat sau împiedecat. Căci negreșit și munca aceasta *negativă* a fost o mare binefacere. Relele în veacurile trecute au fost atâtea și atât de mari încât numai o putere ca Biserica le putea înfrânge și birui.

După veacuri de muncă stăruitoare din partea Bisericii, omul modern este așa de transformat, educat și transfigurat că chiar cei mai cuțți dușmani ai Bisericii sunt creștini fără voia lor . . . Ce-eace e mai bun în ei au moștenit-o prin generațiuni și veacuri de creștere religioasă. Invățătura creștină despre om, familie și Societate a pătruns în *sângele lor*, în sentimentele și ideile lor în așa măsură încât, chiar de ar vrea, nu se pot deprinde de înrăurirea și influența sa.

Nici nu se poate altfel după ce spiritul lui Hristos a străbătut și pătruns inima europeană atâtea veacuri de arândul.

Intâu împrejurul mării mediterane și după aceea în lumea întregă care devenea civilizată în măsură în care înainta și se ridica Crucea lui Hristos. Adecă, mai precis și fără figuri retorice, în măsură în care era mai bine înțeleasă figura transcendentă și *apropiată*, supranaturală și *istorică* a „*divinului Răstignit*” cum spunea Bossuet în stilul său simplu și sublim.

§ 4. Comparație cu Civilizația păgână.

Au avut oare Grecia păgână sau Roma lui August spitalele și școalele lor pentru săraci? Au avut teatre, circuri, amfiteatre pentru petrecerea adeseori sângeroasă și imorală a oamenilor, însă adăpost pentru săraci și bolnavi, clopote sau turnuri pentru a ridica umanitatea deasupra nenumăratelor mizerii umane n'au avut și nici nu s'au gândit să aibă; mai rău încă, foarte puțini dintre păgâni ș'au dat seama de câte și câte le lipsea lor.

Mai curând dintre cei mai reprezentativi intelectuali păgâni s'au găsit, ca Caton (dând sfaturi de bună *gospodărie* domestică) cari au afirmat că cetățeanul deștept trebuie să vândă sclavi bătrâni sau nedibaci, ca *mărfuri stricate* sau . . . să-i dea mâncare peștilor din parcurile lor domnești!

Deoarece nu cunoșteau pe adevăratul Dumnezeu, Tatăl ceresc și pe fratele cel mare Mântuitorul Isus, nu e de mirare că respin-

geau fraternitatea dintre oameni. Aveau temple însă mici, închise, mute și goale! Ce deosebire între Bisericile noastre ortodoxe catolice unde Isus-Euharisticul e totdeauna de față, . . . cu toate că e cercetat a rare ori!

Dar la început ce a fost oare o biserică dacă nu întâiu și întâiu „o fraternitate” adevărată o Societate unde toți fără deosebire de patrician ori slav se cheamă *frați* întru Isus, *fiii* unui singur Tată ceresc și legați printr’o singură lege supremă: caritatea sau iubirea adevărată, afectivă și efectivă. Ansamblul acestor fraternități (mai târziu parohii și eparhii) forma Biserica una sfântă, universală și apostolică.

Republicile grecești întemeiate pe robie, au fost de fapt crude *aristocrații*, mult mai puțin democratice decât teocrația sau monarhia poporului evreesc cu constituțiunea sa bazată pe cultul adevăratului Dumnezeu.

A vorbi de libertate, unde găsim 10, 40 și 200 de sclavi pentru un om liber, este o *prostă* ironie dacă nu o *crudă* batjocură!

Marile idei deja exprimate în Vechiul Testament și propovăduite prin Evanghelia Domnului Nostri Isus Hristos și anume: *unitatea* și providența lui Dumnezeu, unitatea geniului omenesc, *înfrățirea* oamenilor prin sângele și meritele divinului frate restignit, nemurirea sufletului, meritul moral *personal* și colectiv (chiar de folos în viața viitoare) a tuturor faptelor bune (fie cele mai ascunse și umilite), ideile aceste sunt *temelia psihologică și istorică* a Civilizației moderne. Nu Grecia sau Roma păgână (cari s’au prăbușit din pricina corupțiunii lor) ci numai Biserica lui Hristos ne-a dat adevărata emancipare, libertatea *efectivă*, egalitatea sufletească și fraternitatea neprefăcută . . . în și prin sângele Răscumpărătorului. D. N. I. H. este singurul *centru* al istoriei, deoarece e și Dumnezeu și om. El singur e și . . . *podul viu* între cer și pământ, figura cea mai transcendentă prin personalitatea sa dumnezească și totodată cea mai istorică și mai aproape de fiecare dintre noi prin activitatea sa *universală și intensivă* fie împrejurul nostru, fie înăuntrul nostru.

Învățământul Bisericii a emancipat într’un mod efectiv și direct sufletele înăbușite în erorile și corupțiunile mediului păgân precum a eliberat și trupurile (însemnate cu fierul roșiu) ale sclavilor.

Propovăduirea *dogmei fraternității* de către dascalii creștini a doborât și omorât robia. Treptat valorati de Biserică mulți robi s'au reabilitat și ei pe sine înșiși.

Treptat, pentru că trebuia modificat strașnicul drept roman . . și trebuiau preparate *moravurile* libertății prin innobilitatea sufletului. Biserica așa a și făcut, emancipând treptat pe slăvi (dela robie la servaj și dela servaj la libertate).

A răscumpărat pe mulți captivi. Nu numai trupul dar și sufletul robului a fost ridicat și respectat. Biserica, de pildă, i-a dat și lui o familie, recunoscând și pentru el căsătoria validă și legitimă. Așa ca *legislațiunea* de emancipare sistematică a robilor a fost inspirată, susținută și pretutindenea pusă la cale de concilii și de episcopii creștini.

§ 5. Renașterea adevărată . . . etapele sale !

Pentru a vedea impresionanta și vasta *unitate* a unui tablou de ansamblu al Activității Bisericii, trebuie să mă mărginesc la câteva trăsături principale. De altfel aici adun *fapte* pentru a îndrepta *idei*, deci să-mi fie permis să le grupez și coordonez între ele ca să fie și mai vădită subordonarea lor temei generale a articolului de față.

Mă mir că sunt atâtea manuale școlare (de altfel valoroase) care ne reprezintă încă *Renașterea* ca o bruscă și neașteptată înviere a vieții intelectuale și artistice după veacurile de întunecime ale Evului mediu! Dar vă rog cine s'a adâncit în studiile române și eline ca profesorii protejați de Carol cel mare? Cine a cunoscut pe Aristotel ca sf. Tomas de Aquino? Cine a ridicat monumente arhitectonice religioase ca catedrale gotice acele nemuritoare splendori ale orașelor apusene ? Care epocă ne presintă epopee ca *La Chanson de Roland*, satira ca *Roman de Renard*, teatru popular de o influență socială comparabilă cu cea a teatrului din Evul mediu?

Adevărul critic, științific, *istoric* (și psihologia indivizilor și a colectivității o confirmă) este că *Renașterea* a început precum întregă civilizație modernă cu și prin *asimilarea progresivă*, organică și naturală a civilizației greco-romane (corectată, perfecționată și

transfigurată de Biserica) de către popoarele barbare înlănzite, crescute și învățate de mama Biserica.

Ea singură a menținut tot ceace era bun în cultura greco-romană. Ea a ridicat popoarele barbare făcându-le treptat cele mai glorioase și neîntrecute națiuni moderne (cf. Eminescu *Articole politice* p. 69 Minerva 1910). Ea a făcut Franța, Italia, Spania, Anglia, Germania etc. Ea a fost agentul neobosit al progresului individual și colectiv.

Pentru claritate putem deosebi trei momente, epoce, etape sau trepte în formarea lumii moderne mulțumită spiritului dătător de viață a Bisericii.

1. Avem întâiu o renaștere mai ales *socială și administrativă* sub Carol cel mare. Biserica clarificase și luminase haosul Barbarilor năvăliți asupra haosului Romei decăzute. Prin doctrina sa de dreptate și iubire prin asistența sa socială fără margini Biserica reorganizează societatea și așează pe fiecare la locul potrivit. — Protestantul Guizot spunea că episcopii au făcut Franța ca albina stupul său și mierea sa. Călugării au învățat poporul atât la cultura pământului cât și la cultura științelor și artelor. Cu răbdare și inițiative progresive Biserica a ridicat șefi și popoare barbare, apărând munca, rânduiala, slăbiciunea și dreptul tuturor prin instituțiuni minunate în epoca lor, și anume: *pacea lui D-zeu, cavalerism, ordinele călugărești, mistuiri, școale și universități* etc.

Ar fi lucru ușor și plăcut a arăta cum Carol cel mare e nu numai glorie națională dar europeană mai ales după încoronarea sa la Roma ca apărătorul oficial și șeful *creștinătății*.

2. După ce societatea s'a putut așeza și organiza avem o *Renaștere mai ales filozofică, științifică și deja artistică*, în timpul Sf. Ludovic al IX din Franța, când legea lui Hristos inspira toate legile Europei. Un filozof ca Sf. Tomas rămâne neîntrecut (în sistematizarea științelor, precum în formularea, elaborarea și exploatarea filozofică a dogmelor teologice,) precum artă gotică în arhitectură.

Atunci 35.000 de studenți (mai mulți decât acum) cu sfânta râvnă pentru știință sunt la universitate din Paris, alte mii la Oxford, Bolonia, Salamanca și Biserica singură va înființa alte universități și școli. E fapt că veacurile (XIII și XVII ale Franței cari au

strălucit și în progrese intelectuale de toate felurile : filozofice, științifice, artistice și sociale. Raportul e constant și progresul paralel.

Cine poate nega nenumăratele efecte bune ale *Cruciatelor* : din punct de vedere politic, economic, științific, artistic, comercial, industrial, istoric, geografic, cultural, moral religios, social (*Emanciparea comunelor*) etc..

3. A treia etapă sau cea din urmă Renaștere este mai ales *literară și artistică*. Reinnoirea gustului se datorește întâiu și întâiu progresului pe care Eul Mediu îl făcuse prin propriile sale puteri și după aceea, influenței capodopelor literare sau plastice ale Greciei și Romei vechi.

Această Renaștere strălucește mai ales în timpul papii Iuliu II și al familiei Medicis. E a treia etapă și cea mai trâmbițată dar nu cea mai binefăcătoare. A fost cea mai primejdioasă pentru sufletul uman, pentru că mulți umaniști literați au imitat cu cele *bune* (stilul, forma, arta etc. . .) și cele *rele* din civilizația greco-romană (și anume individualismul antisocial, egoismul crud, sensualismul bolnăvicios, minciuna și brutalitatea păgânilor)

Din pricina asta, mișcarea culturală umanistă de tot bună la început s'a abătut dela drumul drept al civilizației adevărate. Prin devierea aceasta a preparat direct *Reforma* . . . cea nepoftită, împiedecând cea dorită de toate sufletele de elită, și indirect *Revoluția* cea mare și violentă menită și ea să micșoreze bunele reforme care erau fructul natural a unei evoluțiuni normale și organice care se făceau treptat și fără sânge. Revoluția franceză din 1789 fu a treia mare desbinare a sufletelor.

§ 6. Concluziune.

Deci cele trei mișcări *Renașterea*, *Reforma* și *Revoluția* cea mare așa de legitime și frumoase la punctul lor de plecare au deviat dela drumul drept al civilizației în măsura în care s'au emancipat de disciplina Bisericii și de spiritul lui Dumnezeu.

Umanismul *păgân*, falsă reformă, revoluția cea *violentă* au fost trei crize, trei erori cari se țin logic în lanțuite. Liberul capriciu, liberul arbitru, libera-cugetare, libera-viață, au pornit ca tot atâtea răsculări împotriva legilor vitale sădite de natură și proclamate de Dumnezeu. Au rupt (frânt) disciplina psihologică, politică, religioasă,

estetică, morală, familiară și socială fără care civilizația n'are *ca-drele sale organice*.

Ce poate deci o idee falsificată și exploatăată de pasiunile oamenilor o știm prea bine prin exemplul:

1) al *umanistilor* de *spirit păgân* cari au ridicat întâiu liberul capriciu și libera cugetare împotriva disciplinei tradiționale, slăbind și pângărind Renașterea artistico-literară.

2) al lui *Luther* și altor autori ai *falsei* reforme, prin individualismul lor religios resculat împotriva autorității religioase.

3) al lui Rousseau Voltaire și altor *enciclopediști*, premergătorii Revoluției franceze prin răscoala lor (sentimentalistă pentru Rousseau, ipercritică pentru Voltaire și alți) împotriva autorităților sociale și religioase.

4) al *bolșevismului* (preparat de misticismul romantic al lui *Tolstoi*) care este o răscoală tot mai radicală, mergând sub *eticheta democratică* (de renaștere, reforme și revoluție) până la negarea spiritului democratic și la completa resturnare a oricărei autorități familiare, sociale sau religioase.

De ce nu avem o civilizație unitară *omogenă, organică* și întrădevăr creștină? Pentru că sub eticheta frumoasă și ademenitoare de: liberalism *artistic* am avut răscoala numită *Umanismul* 1)

"	<i>religios</i>	"	"	"	"	<i>Reforma</i>
"	<i>politic</i>	"	"	"	"	<i>Revoluția din 1789</i>
"	<i>social-radical</i>	"	"	"	"	<i>bolșevismul</i>

Și iată cum *istoria critică* dovedeste o dată mai mult valoarea principiilor filozofiei și ale teologiei creștine pe care numai Biserica creștină adevărată le a știut apăra . . . nu numai cu *vorba* ci și cu *fapta*.

A. Micu

1) Franța și toți intelectualii din lume s'au interesat foarte mult ani de-a rândul, de studiile documentate ale baronului E. Seillieres împotriva *Romantismului* (și a tuturor ramificațiunilor misticismului sau irațional și anti-teologic). Fără ca să aprobăm exagerările sale, înțelegem severitatea sa împotriva boalelor mistico-sociale.

Moș Costache.

de M. Theodorean Carada

Acum vre-o zece, cinci-prezece ani am petrecut o lună de toamnă pe malul Prutului, la moșia unuia cu care m'am fost imprietenit pe vremea când el își ipoteca proprietățile și eu eram avocat al Creditului Fonciar. Imi ră-măsese recunoscător pentru că nu numai nu l'am săcăit, dar văzându-l cum se luptă să-și scape averea părăntescă din gura Cămătarilor, l'am ajutat să sfârșească mai iute. Și că să se plătească într'un fel de mine, m'a pofsit la culesul viilor. M'a ospătat într'o crama veche cu pivnițe de piatră săpate pe vremea lui Vasile Lupu; și din foisorul de pe vremea Fanarioșilor am privit câmpul ce ni se deschidea înaintea ochilor până la Nistru de mă uitam cu milă la Basarabia ce gemea încă sub cnutul căzăcesc.

Intr'o zi, Artur Corenti mă duse pe alt deal mai puțin ars de soare decât cel în care-și avea viile, dar pe care-l admiram pentru verdeața lui ce odihnește ochii și dă nădejdi sufletului. Aci își ținea el oile ce pasc otava unei toamne mai mult ploioase. De sub un mal pietros ne-a eșit înainte un unchiuș numai în cămașe și ismene soioase pe el. Avea într'o mână o bătă plină de noduri și în alta ceva ce semăna mei mult a stretchină decât a pălăria ce fusese odată.

— Ce mai faci, moș Costache, îl întrebă stăpănu-său?

— Dapăi dă ca omul și eu, Coane Artur.

Cel ce dase răspunsul era un bă-

trân spân, fără nici un dinte în gură, care avea pe țigvă doar câteva fire lungi de lână sură și niște ochi stinși ce priveau în văzduh fără a-l pătrunde. Părea așa de bătrân încât am fost ispitit să-l întreb de câți ani e.

— Dapăi dă, Coane știu și eu? Oii fi având vre-o patru zeci de ani.

— Numai atât?

— Dapăi dă

— Și din ce sat ești, moșule?

— Nu putem ști.

— Dar de unde și-erai părinții? Și fiindcă părea că nu prea înțelege întrebarea:

— Tatăl și mama Dtale, de unde erau?

— Eu n'am pomenit tată și mamă. Noi aici cu oile ne-am pomenit.

— Dar frați ori rude ai Dumneata?

— Da de unde.

— Prin sat ai fost?

— Fost.

— Cunoști oamenii din sat?

— Dapăi cum să nu-i cunosc și pe ei se-mi dau tiutun și mie.

— Da pe alții?

— Nu.

— Și numai aici la stâna asta ai trăit întotdeauna?

— Da di unde. Am fost și prin alte țări. Am fost și Jijia la oile lui Conu Jorjel Chiosea și pe Siret cu vițele lui Conu Costăchită Rusel și pe moșiile lui Baluș.

— Și cum ai ajuns acolo?

— Pe pișoare. Coane.

— Bine, dar prin ce ai trecut?

— Prin sate, pe câmpii, pe ape.

Erau apele mari atunci. S'au înecat și doi boi.

— Și cum le zicea satelor pe unde ai trecut?

— Dapăi nu știm, că am fost la moșii boerești.

— Și moșiilor cum le zice?

— Am uitat, Coane.

— Dar satului de aici cum îi zice?

— Dapă, satul lui Conu Artur Corenti.

— Și pe Dumneata cum te chiamă?

— Moș Costache.

— Dar pe tătăl Dumitale?

— Nu știu, Coane.

— Dar mamii Dumitale cum îi zicea?

— Tăt așa.

— Cum tot așa?

— Tăt nu știu; că ne-am pomenit se deal cu oile.

— Și Dumitale nu-ți mai zice Costache al Ioanei ori al Mariei?

— Da de unde. Eu îs moș Costache.

— Moș Costache ți-a zis de când erai copil?

— Ba, când era tata lui Conu Artur copil, mie-mi ziceau numai Costache, da am uitat de atunci Coane.

— Și unde stai Dumneata?

— Uite colo....

Și-și îndreaptă privirea la un sac prins de doi pari bătuți în pământ; la picioarele cărora zării un suman cenușiu și o căciulă de oaie.

— Dar iarna?

— Tot acolo, cu oile.

Cu oile l'am lăsat dar pe moș Costache, că mai mult nu știa spune și

vreamea se gătea de ploaie.

A ținut ploaia ceia o săptămână întreagă de n'am putut eși din casă. În ziua când s'a înseninat, a dat busna în odaie logofătul moșiei.

— A murit moș Costache, raportează el stăpănu-său.

— Când?

— Nu se știe, poate eri, poate alaltăeri, că Gioi i-a dat un băet din sat tutun și era cu oile. Di atunși n'o mai fost niminé pi deal și azi dimineață copii l'au găsit Țapăn.

— Sărăcu-moș Costache! Vezi să-l îngroape cineva.

— Tocmai de asta am și venit. Nu putem să-l declarăm la Primărie, că nimeni nu știe cum îl chema. Am socotit că trebue să știți Dumnea-voastră cum îi mai zicea.

— N'amidee.

— Atunci ce-l de făcut?

— Să-l declarați moș Costache.

— Și mai cum?

— Atât.

— Am înțeles; îl voi declara cu nume de botez Costache și di familie Moș. Vă salut.

A eșit din casă ca un spârnel. După amiază l'am zărit într'o gabrioleță cu popa. Se duceau la stână să-l îngroape pe moș Costache, acolo sub malul unde și-a dat sufletul lângă oi.

Amicul meu Corenti a dat ordin de i-au infipt chiar o cruce la căpătăiu, o cruce ticluită din craca unui fag trăsniț ce se uscască cu un an mai înainte.

DEI • OAMENI • FAPTE

©

VIATA ÎN STRĂINĂTATE

MADRID

Articolul Dlui Cesar Petrescu, în Curentul la 26 Februarie „Yo, el Rey” despre cea ce se petrece în Spania, înfățișează așa de bine tonalitatea actuală a opiniei publice în acest „regat”, încât îl reproducem aci:

Aceasta e formula semnăturii tradiționale a tuturor monarhilor spanioli : „Yo, el Rey” — Eu Regele.

Această formulă a fost apăsată pe decretul de numire al dictatorului Primo de Rivera și această formulă, a apăsât, pe decretul de disgrație oportunist, care l-a înlocuit cu generalul Berenguer.

Presă mai mult sau mai puțin democrată, din toată Europa s'a bucurat de acest desnodământ, în termenii cei mai focoși. După cât se pare, poporul cel mare, spaniol, s'a arătat mult mai indiferent.

Nu trebuie să uităm că Spania nu e situată chiar în Europa, cum mincinos ne induce în eroare harta geografică. Ea a fost aproape întotdeauna africană — cum ne-o aminteste foarte just *Jacques Chastenet*, într'un judicios articol „COSAS DE ESPANA,” pe marginea căruia notăm însemnările de mai jos.

Spania a fost și rămâne țara Califilor de Cordova. Deci a tradiției orientale de revoluțiuni pregătite și deslănțuite în Palat, de revolte ale ienicerilor și de intrigi cari au umplut odinioară toată istoria împărățiilor din Levant și Barbaria.

La o asemenea revoluție și la prelungirea unei asemenea tradiții am asistat în ultimii ani.

Generalul Primó de Rivera — citez tot din Chastenet — a fost adus la marele Vizirat, adică la presidenția de Consiliu, printr'o mișcare a armatei. A fost alungat prin amenințarea unei sedțiuni, ale aceleași armate, întreținută de o intrigă de Palat.

Marele Vizir a fost înlocuit prin Aga ienicerilor — adică prin șeful Casei Militare a Regelui, generalul Berenguer.

Suntem, cum vedeți, în cea mai strictă tradiție.

Dictatura generalului Primo de Rivera e fost împotriva părerilor propagate de presa democrată europeană, în mare parte binefăcătoare. În orice caz n'a fost sângeroasă. Acest jovial ostaș, își lovea adversarii mai mult la pungă decât la cap. Iar guvernarea sa n'a întâmpinat nici odată în clasele populare o vâdită antipatie. Cel mult o indiferență.

Ostili, i-au rămas numai vechile clase conducătoare, adică profesioniștii și epavele politice, precum și elementele intelectuale, ceia ce e puțin mai grav.

Dar peste această ostilitate a elementelor intelectuale fostul director putea trece, atâta vreme cât era sigur pe simpatia corpului de ofițeri — singura forță într'adevăr organizată în Spania. Nefericirea, imprudența și lipsa de finețe psihologică însă, l'a făcut să săvârșească greșeala de a-și înstrăina simpatia ofițerilor de artilerie, apoi și a celorlalte cadre — prin măsuri sănătoase teoretic, dar inoportune și neaplicabile practic. Din clipa aceasta regimul era condamnat. La eroare inițială s'au adăugat câteva măsuri economice nechibzuite și scăderea pesetei. Ultimele săptămâni, au fost o agonie prelungită. Regele i-a dat lovitura de grație.

Aceiaș Rege, care jucase un rol important în mșcarea militară ce-l aducea acum câțiva ani pe Primo de Rivera la putere.

Don Alfons XIII s'a dovedit astfel un monarh îndestul de oportunist. Rămâne să vedem dacă oportunismul e înțelepciunea ultimă pentru un monarh.

Într'adevăr, generalul Berenguer își socotea guvernarea sa transitorie. Timpul dictaturii al decretelor-legi și al censuri a trecut. Administrația politică și militară, anunță înscăunarea vechiului regim constituțional și parlamentar.

Abia de aci, încep însă dificultățile.

Generalul Primo de Rivera, a încercat după exemplul lui Mussolini, să neantizeze mai întâi toate vechile partide, și mai apoi să creeze unul singur pentru a le înlocui pe toate.

În prima parte a isbutit. În a doua a eșuat compact, *Uniunea patriotică spaniolă* n'a fost nici o dată altceva decât o caricatură a fascismului italian.

N'a găsit nici terenul pregătit nici oameni, n'a apărut nici animatorul. Mai ales acesta lipsea!

Dar în prima parte, fostul dictator a izbutit atât de bine, încât pare asă imposibil de înviat din morți vechile partide constituționale spaniole. Iar fără ele parade, cum s'ar putea restabili un regim parlamentar?

Parlamentul spaniol s'a prezentat întotdeauna ca o creație artificială. Astăzi va fi mai artificială decât ori când.

Toți foștii mari „CACICI” deposedați de Primo de Rivera : Contele Romanones, Maura-fiul, Cambo, Toca., etc. se agită încercând să reconstitue vechile organizații politice „liberale” și „conservatoare”. Cuvintele sună găunos ; programele numai corespund realităților ; cadrele au dispărut.

Fără îndoială, de bine de rău, asemenea restaurații vor parveni să se mențină pe picioare de argilă, la o primă înscenare, a regimentului constituțional.

„Partidele” se vor prezenta la alegeri. Un guvern, va lua ființă cu aparență de fermitate și de viață. Dar va fi cu totul lipsit de autoritate, căci va fi cu totul lipsit de rădăcini în straturile adânci ale conștiinței cetățenești. La primul conflict cu armata, cu sindicalismul ori cu altă forță organizată, acest regim constituțional cu picioare de lut, va cădea în brânci, ca orice creație hibridă și ca orice restaurație pripită.

În cădere, va atrage după el coroana ?

Nu pare de fel imposibil. Regele Alfons XIII a pierdut în ultimul timp foarte mult din popularitatea sa invidiată odinioară de toți monarhii Europei. Succesiunea e neasigurată, căci toți copiii săi sunt debili. Continuă vechea înfățișare a infanților și infantelor cu stigmatele degenerării, din portretele lui Velasques sau Goia. clasele-dirigente nu doresc poate sfârșitul regalității, atacată cu lovituri de berbec numai de intelectualii cari au fost surghinuiți sau au plecat de bunăvoie în pribegie. sub fostul regim. Nu o doresc ; dar nici nu fac nimic pentru a apăra cu energie tronul. Și Istoria, ne amintește că tronurile de cele mai multe ori au lunecat singure, fără să mai aștepte a fi răsturnate.

Poporul spaniol e lipsit de spiritul politic. Acest defect i-a adus în trecut îndestul de grele cumpene și îndestul de aspre ispășiri. Nu este exclus să-i mai atragă în viitor.

Iar zdruncinarea tronului spaniol, va însemna încă un bastion al monarhismului, căzut fără glorie și aproape fără motiv.

„Yo, el Rey !. Eu, Regele ! Nu este destul o semnătură apăsătoare, pentru a menține un tron.

Cezar Petrescu

PARIS

Ce vrăjitor înzestrat cu puteri magnetice de convingere va izbuti să polarizeze încrederea Parlamentului francez, astăzi când el și-a reluat ocupația așa de distractivă a răsturnării accelerate a guvernelor? Parlamentarismul, pe cari mulți și-l închipuesc la noi o instituție de esență franceză, nu pare să poarte nici marea Republici prea mult noroc. Și este de altfel și firesc: el a fost întotdeauna și rămâne un așezământ politic de esență și de origină anglo-saxonă: Franța nici nu l-a inventat, și nici n'a folosit cu nimic de pe urma lui. O țară ca Marea Britanie, în care monarhia a fost dintru început o instituție de opresiune, deținută de Cuceritorul normand ce debarcase în insulă și dobândise prin silnicie domnia — o țară ca Anglia se putea exprima normal și firesc prin parlamentarism: nevoile să lupte împotriva tiraniei regale, și să-și cucerească libertățile abrogate de domnitorul instruat de oștirile cuceritorilor străini, atât Comunele cât și aristocrația Britaniei aveau justificări temeinice spre a-și cuceri prin luptă „Chartele” succesive de libertate, impunându-și în fața Suveranului drepturile lor reprezentate printr'o Cameră a Comunelor și printr'o Cameră a Lorzilor. Și-apoi, ori cât ar fi fost de individualiști, — Anglo-saxoni nu au împins niciodată religia individului până la limitele atinse de națiile latine, cari au adoptat mai târziu parlamentarismul: Camera britanică, — nu trebuie să uite aceasta, — este o Cameră a Comunelor, — adică a unor organisme vii și corehente, îndeplinind funcțiuni organice în viața nației: pe câtă vreme parlamentele latine, copiate după acela al Franței de după Revoluție, au rămas niște adunări de reprezentare a indivizilor, socotți ca niște entități absolute și autonome, îndepeđente de comune și de familii, îndepeđente de profesiunile exercitate de indivizii aceștia în viața obștească, și de funcțiunile îndepeđinite de ei în viața națională.

Cabinetul francez a căzut . . . Pariurile sunt din nou deschise, prin urmare. Cine va fi însă în stare să sudeze din nou, într'un bloc unitar, crâmpeiele vechii majorități pulverizate? Numele d-lui Camille Chautemps nu poate fi luat multă vreme în serios. D. Doumergue, che-nându-l să-l încredințeze guvernul, nu a făcut decât să se supună unei tradiții stângenitoare, care vrea ca cel însărcinat cu alcătuirea unui nou guvern să fie întotdeauna șeful fracțiunii parlamentare care a pricinuit căderea celui precedent. Personalitatea politică a d-lui Chautemps nu a însemnat însă niciodată prea mult, în viața parlamentară a Franței. Barthoux? . . . Poincaré, — din nou? Majoritățile dinaintea ministerului Tardieu i-ar urma pe amândoi, desigur, deși statornicia azeziunilor nu ar fi mult mai asigurată decât sub guvernul Tardieu, — astăzi, când stabilitatea francului și echilibrul bugetului numai sunt ca altădată amenințate. În complica-

ta alchimie a alcătuirii unui guvern de mai lungă durată, zadarnic s'ar căuta deci elementul de mare prestigiu care să ofere și garanțiile unui incontestabil element de permanență. Pentru că atmosfera și vremurile sunt favorabile răsturnării de ministere, singurul element de continuitate rămâne astăzi în parlamentul francez omul a cărui virtuozitate și elocvență ar fi capabile să pună în primejdie ei existența oricărui minister acceptat de Cameră. Un singur om își mai păstrează astăzi această temută reputație, — și atâta vreme cât parlamentul francez nu va fi disolvat, omul acela va fi Aristide Briand. El singur poate reprezenta o primejdie serioasă pentru orice minister, — el singur s'ar putea face tare să-i trântescă pe toți pe rând, într'un ritm mult mai accelerat decât a fost eliminat guvernul Tardieu. Capacitatea lui Aristide Briand, de a-și cuceri prin fraze sonore și emfatice auditoriile, face din el astăzi autoritatea cea mai adorată de amatorii de portofolii, arcușul oratoric al acestui virtuos al tribunei, — poreclit de prieteni ca și de adversari, cu drept cuvânt „Violoncelul“ — îl indică și astăzi ca singurul element de permanență al politicii franceze, capabil să cristalizeze în jurul lui devotamentele, și eventual să solidarizeze și nemulțumirile.

Nu facem aci un pronostic, — și mai puțin o urmărire: nu suntem dintre admiratorii d-lui Aristide Briand. Nu îl considerăm, desigur, nici atât de iscusit și de mare cum îl prezintă echipa lui de iconari din marea presă de informație a Franței, în frunte cu Jules Sauerwein dela „Le Matin“, — dar nici atât de negru și plin de păcate cum îl descrie Léon Daudet. Cu toate acestea, tot în „Action Française“, am găsit cea mai fericită definiție a lui Aristide Briand: „miriapodul“ . . . Epitetul aparține lui Maurras, și el definește destul de just temperamentul istețului ministru de externe al Franței. Ca și miriapodul nevertebrat, care continuă să trăiască și să se miște, cu șalele, după ce i-ai retezat capul, și chiar ganglionii spinării, — d. Aristide Briand are o capacitate reptiliană de rezistență și de mlădire; un temperament serpentin, ca flexiuni ingenioase de moluscă, printre diversele capcane presărate de vânătorii portofoliilor ministeriale. Capacitatea lui de a șerpui printre primejdii este tot atât de mare ca și aptitudinea lui de a răsturna un cabinet, după toate disciplinile jocului parlamentar.

Și democrația, care nu-și poate îngădui luxul unor conducători înzestrați cu perseveranță în munca eficace și creatoare, — are nevoie mai ales de oameni ca Aristide Briand, al cărui laringe cu rezonanțe melodioase de violoncel poate vrăgi și legăna somnul parlamentarilor, — anesteziind puterea de svârcolire a animalului cu 500 de capete.

Pamfil Șeicaru
(Curentul)

Filosofie, istorie și arte.

George Enescu.

George Enescu și Inghelbrecht și-au împărțit gloriile concertului din sâmbăta trecută. Despre Inghelbrecht nimic nou de zis. D. Enescu, este totodată cunoscut și necunoscut de către publicul parisiian. Celebritatea sa de prinț al arcului a păgubit gloria sa de simfonist. Nu se știe deajuns că Enescu este unul din cei mai dotați compozitori ai generației sale; unul din cei rari, la care știința și tehnica împinsă până la virtuozitate, este în serviciul unei mari imaginațiuni creatoare.

Simfonia sa în *mi bemol*, operă a tinereței, are un avânt și suflu genial. Orchestra Colonne a executat la teatru acum câți-va ani, fragmente dintr'un *Oedip* în patru acte, cari uimiseră pe cunoscători prin îndrăsneala *facturei* și prin amploarea inspirației. Nu se știe dacă Opera, să se fi interesată vreodată, în cursul anilor din urmă de aceasta compoziție, atunci când în aceeaș perioadă a apărut pe aceeaș scenă: *Nerto, Naila, Matines d'amour* să fie în total vreo douăsprezece acte de o inutilitate deplorabilă.

Compoziția: *Deuxième Suite*, de D. Enescu are o istorie. Scrisă în 1915, manuscrisul său urmă cu doi ani mai târziu soartea tezaurului român, după invaziunea austro-germană și fusese îndreptată spre Moscova. Timp de opt ani, autorul n'a auzit vorbindu-se de el. Într'o bună zi Sovietele au decis să i-l restituie, prin intervenția ambasadorului francez.

În anul trecut, D. Gabriel Pierné, a dirijat la teatru prima audiție în Franța a acestei *Suite*. Am auzit-o în condițiuni foarte nefavorabile, fiind în cel mai pronunțat acces de gripă. Execuția pe care ne-a dat-o acum orchestra Passetoup ne-a făcut plăcerea unei descoperiri. În opera de față D. Enescu precedează de câțiva ani școala „întoarcere la Bach.” Deja în 1915, el caută și află un sistem care pune agoniselile cele mai recente a tehnicei muzicale, în serviciul formelor și al spiritului muzicii din sec. XVIII. *Suite* a lui, nu este un pastiş după Bach; acesta este o compoziție veritabilă, în care abundă trăsăturile unei originalități puternice. *Ouverture, Sarabande, Gigue, Menuet, Air și Bourrée*, nu e nici una dintre operile aceste (afară poate de penultima, mai puțin reușită), care să nu dovedească atât facultatea inventivă a autorului, în acelaș timp cât și înăiestria sa de compozitor.

Gigue și Bourrée, sunt piesele cele mai bine venite. Amândouă ar fi utilizabile așa cum sunt, sau aproape, pentru un spectacol coregrafic, de genul celor ce au adus la modă ultimele balet

rusești. Aici mă gândesc mai ales la *Bourrée*, care e mai desvoltată. Pe când *Gigue* nu depășește cadrul unui dans, *Bourrée* tratată în linii larg și cu îmbelșugare, ar putea susține o adevărată acțiune dansantă. Dacă Diaghilev l'ar fi auzit, negreșit ar fi fost frapat de *dinamismul* ei. Ar fi fost sedus asemenea de accentul ei totodată contemporan și clasic și se poate presupune că și-ar fi îmbogățit repertoriul său propriu cu producțiunile lui Enescu. Dar constatarea cea mai nostimă este de a vedea pe D. Enescu așezându-se liniștit, deja în 1915, pe pozițiunile, pe care avant-garda muzicală din 1920 o va cuceri cu mare alaiu. Am putea regăsi fără nici o oboseală o epistolă pe care ne-a scris-o André Gédalge, acum opt ani. Enumăra pe cei mai ilustrii elevi ai săi. Aduăcă că nici unul după părerea sa n'avea genialitatea unui mare muzicant, și spunea cauzele. Nici unul afară de Enescu, pentru că Enescu era singurul a cărei concepție melodică avea amploare. E sigur că Gédalge nu este infalibil și nimeni nu greșește așa ușor pe socoteala unui elev ca profesorii, totuși el era, într'o măsură largă, ferit de aceste greșeli de specialist prin cultura sa întinsă, prin darurile sale personale de compozitor și prin incomparabila sa inteligență. Din adâncul schitului său din Chessy, judeca oamenii și lucrurile lor cu o libertate de spirit și cu o agerime, ale cărui rezultat adesea i-au dat dreptate. Nu dorim din partea noastră altceva, decât să se vadă realizată profetia bătrânului maestru. Dar dacă Enescu va voi să îndeplinească destinul său de compozitor, trebuie să renunțe la existența sa de virtuoz pribeag.

A. F. 7-II-30. B. G.

Temperamente și Caracter.

(psicologie practică)

„Cunoaște-te pe tine însuși“ era principiul fundamental al filosofiei lui Socrate. Dar această maximă adoptată și tălmăcită de Socrate era mult mai veche decât el. Era pusă cea inscripție pe frontonul templului lui *Apollo din Delfi* „Se socotea, spune B. Marian ca cel mai bun îndemn pentru începutul înțelepciunii“, și era pentru Greci o maximă moștenită dela cei dintâi înțelepți ai lor.

Să ne cunoaștem deci fiecare pe noi înșine! Lucru greu, rar, dar pe atât de important.

Ori care ar fi temperamentul nostru sau constituțiunea noastră fiziologică să știm că putem fiecare, și cu toții să ne făurim un caracter plăcut, care va fi ansamblul dispozițiunilor psihologice care rezultă din temperamentul modificat, transfigurat prin creșterea și sfortăria voinței noastre totdeauna liberă.

Reamintim împreună cu toți psihologii că temperamentele nu se întâlnesc pure, ci amestecate unele cu altele.

Tipul *predominant* determină numele și e și mai bine a înscrie cele două sau chiar trei elemente a unui temperament mixt.

Tipul *sanguin-nervos-coleric* e poate cel mai bogat și cel mai fericit. Se crede că acela a dat cei mai mulți sfinți de pildă și sf. Ioan Gură de Aur etc. .

Tip *sanguin-nervos* ar fi sf. Petru apostolul cel avântat și sf. Petru Crisologul episcop care plângea cu poporul său etc. . .

Tip *sanguin bilios*: sf. Ioan Evangelistul și fratele său; cei doi fii ai tunetului. Tot așa și sf. Augustin, sf. Francisc de Sales, și sf. Tereza de Spania au fost înșirați în categoria de față.

Tip *bilios-melancolic* ar fi fost Iuda și mai mulți scribi și farizeii precum mai mulți asceți sihastrii; mai sigur sf. Luis de Gonzaga și sf. Gregorie de Nazianz etc. . .

Tip *nervos-coleric*: sf. Toma cel sfios, sf. Ciprian și Tertulianus cel înfocat etc. . .

Tip *bilios-limfatic*: cele două surori d'Emaus, Marta și Maria — Magdalena, sfinții patroni ai tinerimii Berchmans și Kostka și sf. Vincent de Paul. Tip *limfatic-melancolic* au fost probabil sf. Vianney paroh d'Ars, sf. Margareta de Cortona și mai mulți sihastri etc. . .

Oricare ar fi definiția și clasificarea preferită a temperamentelor, ea are numai o valoare *empirică*, deoarece orice caracter este cât se poate de *individual* și individualizat. Or, cum spune filozoful, nu este știința individului, căci personalitatea ca și viața au totdeauna un fond de nepătruns și de neexprimat.

De altă parte caracterul fiind rezultatul mai multor combinări fiecare om e dator să-și câștige calitățile pe care nu le-a primit în moștenire. De pildă, spune Tanqueray „*apaticii* au să se silească să-și câștige puțină sensibilitate, *cerebralii* să-și cultive voința și acțiunea, *volontarii* să fie cu băgare de seamă înainte de a porni la o acțiune și să-și pună blândețea în exercițiul tăriei.” Cu efortări, obiceiuri bune, rugăciune și grația lui Dumnezeu sfinții au transfigurat natura lor (care poate era mai ingrată decât a noastră. (Cartea „*La Psychologie des Saints*” de H. Joly e o revelație pentru mulți, tot așa cartea unui autor spaniol (al cărui nume îmi scapă) din care am luat cele mai multe informații

Iată acum clasificarea lui *Malapert*, simplificată și îndreptată de *Tanqueray* și din nou completată cu câteva realizări *istorice* a unor anumite tipuri.

A) Din punctul de vedere al **Sensibilității** oamenii sunt:

1. *apatici* (nepăsători) fie indolenți fie energici sau activi ca regele Ludovic al XI, Franklin și flamanzii în general.

2. *sau afectivi* fie emotivi și impulsivi, ca Diderot și Musset,

fie cu pasiuni violente ca Napoleon, fie emotivi și melancolici ca Rousseau.

B) Din punctul de vedere al **facultăților spirituale** sunt:

1. *cerebrali* fie pur speculativi ca Kant, Ampère, Cuvier, fie intelectuali pasionați ca Montaigne
2. *sau voluntari* fie stăpâni peste alții fie stăpâni pe sine însuși.

C) Din punct de vedere al **vieții de relațiuni** sunt:

1. *timizi* sau rezervați ca regele Ferdinand
2. *activi* fie agitați cu exces, fie oameni de acțiune inteligenți și fără scrupuli ca Cesar.

După un excelent rezumat a celor 4 tipuri tradiționale, Pipoș în „Psicologia”, sa ne traduce sfatul prețios al psihologului german Wundt: „Adevărata artă a vieții consistă în aceea, că omul să fie capabil a-și stăpâni defectele și impulsziunile, așa încât el să nu aibă numai un singur temperament, ci să intrunească în sine însușirile bune ale tuturor temperamentelor. *Sanguinic* să fie omul în m'cile suferințe și lucrări ale vieții; *melancolic*, în momentele serioase și importante; *coleric*, față de impresiunile de cari sunt legate mari interese; *flegmatic*, în execuțiunea deciziunilor sale.” Dl Malapert (care cred că a studiat mai bine această chestiune ¹⁾ precizând și slăvind influența *voinței* asupra caracterului, vorbește chiar de *creațiune* a caracteru'ui prin voința liberă. Eminentul psiholog a exagerat un pic (poate intenționat, pentru a îndemna pe fiecare să-și reformeze și transfigureze tot mai bine caracterul. Căci fiecare poate deveni un caracter, dacă vrea și știe a întrebuița mijloacele potrivite.

Sfârșim cu *clasificarea tradițională* bazată pe temperamentul fizic. Gallienus a condensat în clasificarea sa atât de simplă, toată experiența vechilor greci și romani, și ei buni observatori!

Constituția fizică e cât se poate de importantă pentru oamenii cari nici nu vreau sau nici nu știu să se folosească de voința lor în formarea caracterului lor... Și din nefericire de acești oameni societatea noastră e plină.

Să ne dea tuturor Bunul Dumnezeu lumină și *voință* pentru a ne *făuri* un caracter moral ideal, bine echilibrat și cumpănit, și anume: de o conștiință totdeauna sinceră și dreaptă, de o inimă compătimitoare, generoasă și devotată, de o voință decisă și curagioasă și în sfârșit de un „*exterior*” totdeauna demn! Aceste sunt cele patru trăsături esențiale al unui caracter ideal.

A. Marianus

¹⁾ În două opere de valoare pe cari le-a rezumat el însuși în „Leçons de Philosophie.”

²⁾ În cele patru pagine următoare, într'un *tablou sintetic*.

<u>Temperament</u>	<u>I. sanguini</u>
1. <i>Caracter general</i>	exces de bucurie limbuție
2. <i>Obiectul sau ținta urmărită</i>	ce e plăcut
3. <i>Virtutea cardinală dominantă</i>	dreptate
4. <i>Virt. card. care mai mult lipsește</i>	prudență
5. <i>O realizare ist. (aproximativă)</i>	bună: Sf. Petru. Sf. Francisc rea : Nero
6. Sentimente	
a) <i>numărul și calitatea lor</i>	îmbelșugate dar schimbătoare
b) <i>cele principale sau dominante</i>	bucurie, pietate, admirație
c) <i>impresiunile</i>	momentane, schim- băcioase
7. <i>Facultatea dominantă.</i>	imaginațiunea
8. <i>Lozinca favorită</i>	Carpe diem : (fiecărei zi i-ajunge oboseala sa) foloseștete de zi de azi.

<u>II. melancolic</u>	<u>III. choleric</u>	<u>IV. flegmatic</u>
exces de tristețã	îndrãznealã în acțiune	echilibru între sen- timent și acțiune
reflexie	activitate	rãbdare
cã e profund	cã e greu	cã e folositor
prudențã	forțã	cumpãtul
dreptate	cumpãt (mãsurã)	tãrie de decisiune
bunã : Sf. Mãrta rea : Regele Saul	bunã : S. Ieronim mixt : Napoleon	bunã : Sf. Scolastica
puternice și intensive	expansive și explosive	rari și calme
iubire, urã, desperare	jaluzie, rãsbunare, îndrãznealã	fricã și speranțã
adãncã	energice	deprimante
Rațiunea speculativã	facult. apetitivã	Rațiunea practicã
Fide sed cui Vide. Dã încrederea ta dar grijește cui!	Aut Cesar Aut Nihil. Tot sau nimic. (deviza ambițioșilor)	Ne quid nimis. Excesul stricã. Ce-i prea mult, nu-i sãnãtos.

<u>Temperament</u>	<u>I. sanguinic</u>
9. <i>Virtuțile principale</i>	milostivire, blândețe religiositate
10. <i>Defecte mai mari</i>	Sensualism, timiditate vanitate
11. <i>Tendință obișnuită</i>	docil, afabil, serviabil,
12. <i>După greșelile sale</i>	Se mângăie ușor reînoește propusul de îndreptare
13. <i>Cum trebuie condus</i>	părințește: să le prezin- tăm cerul ca ușor de câștigat
14. <i>Modul de a reacționa</i>	Sensitiv cu reacțiune iute și fără intensitate
15. <i>Denumiri vechi (Galienus)</i>	Sanguin
<i>bazate pe predominarea secrețiunii</i>	Sângelui

II. melancolic

iubire de învățătură
compătimire, blândeță.

melancolie
lipsă de sinceritate.

ascet, înțelept,
artist.

nădăjduiește ușor
și-și pierde speranța
de a se îndrepta.

cu bunătate,
să-ți învățăm să
desprețuiești
ispite și amărăciuni
† să se închine
operelor de binefacere.

sensitiv cu
reacțiune lentă
dar intensivă,

melancolic

bilei albe
(splina)

III. choleric

liberalitatea
mărinimie

trufie, aroganță
încăpăținare.

cuceritor, diplo-
mat, șef

se supără împotriva
sa

să nu vă brutalizați
pe voi înșivă;
uitați-vă la
bunătatea lui Isus.
† să vă feriți de ceartă

Activ cu
reacțiune iute
și intensivă,

choleric

fierii
(secret. ficatului)

IV. flegmatic

paciință, dreptate,
longanimitate

lene, lașitate
sgârcenie.

prevăzător, liniștit,
rece și sincer

rămâne tot așa
de calm ca înainte

a-ți îndemna fără
preget și tot mereu
la muncă pentru a-ți
scoate din nepăsarea lor
(însă fără înăsprime
să nu se descurajeze)

Activ cu reacțiune
lentă și potolită
sau moderată.

flegmatic

. . . flegmei

|| B U L E T I N L I T E R A R ||

Un mare scriitor al Spaniei contimporane: Luis Coloma.

(Continuare)

Ca și în romanul său grandios, *Pequeneces* așa și în *Iuan Miseria*, fondul îl formează complicațiile politice și revoluția din 1866-68. În *Pequeneces* acțiunea să petreacă în cercul aristocrației în *Iuan Miseria* în păturile de jos.

Scena acțiunii e Corral de los Chicharos, un fel de cazarmă de muncitori într'un oras din Andaluzia. Mulți muncitori săraci locuiesc aci în miserie. Este un fel de *cloacă* a stricăciunii, dar din acest gunoi răsar flori. Subiectul romanului este dragostea lui Iuan și Mariana. Iuan e un (ziler) muncitor cinstit pe care l-au numit *Miseria* din cauza miseriei în care trăia. În copilărie, ca orfani trăia la unchiul său bețiv. În băiatul acesta locuia un suflet rar; el dispunea de o forță atât de rară, care neutralizează veninul disprețului și a părăsirii de către o lume mediocră și baricadată de niște convențiuni nedrepte. Inima aceasta stingheră dorea cu desnădejde dragoste pentru dragoste. În fondul acestui suflet acest sentiment vag de dragoste ia o formă concretă în dragostea ce-i inspiră Mariana, fata lui Martin Correa un zidar bețiv. Aceasta dragoste conține dragostea copilului pentru mamă — el nu cunoștea niciodată acest sentiment profund, dragostea fratelui pentru soră — el n'avea soră, chiar și dragostea pentru Dumnezeu — el n'avea nici o idee despre o ființă atotputernică care iubește pe oameni. Acest foc puternic al unei dragoste mistice găsea răsunet în inima simplă a Mariane și numai cumpătarea și cuminenția fetei putea să mențină între barierele normale dragostea aceasta atât de virilă, atât de complexă, atât de puternică.

Din pricina miseriilor și a complicațiilor nenorocite Iuan ajunge în închisoare, iar Mariana moare. Acuma încep suferințele adevărate pentru Iuan. Părintele Paquito, un descendent al granzilor spanioli e spiritalul închisorii. El recunoaște în Iuan sufletul intact, deși

plin de buruieni, de care îl curățește. Ii dă lecții de morală și acest suflet erou e gata să moară pe spânzurătoare din cauza unor relații prietenești cu un anarhist care avea o filosofie originală. Iuan în momentul suprem e grațiat și se face pustnic. Tablouri triste, întunecate. Numai focul slab din tuneul inimilor dă o lumină vagă care se preface în foc de glorie în inima eroului principal. Autorul cu mâna sigură desenează caracterele, viața, mizeriile, păcatele, patimile fără să cruțe, fără să ascundă ceva cu intenția să aprindă focul scârbei în sufletele cetitorilor. Din acest gunoi moral trebuie să crească virtuțile, așa cum cresc trandafirii cei mai frumoși din pământul gunoier. Unii critici au remarcat că prea îndrăzneț descrie murdăria, care poate să deschidă ochii nevinovați păcatelor. Coloma susține că scriitorul poate să descrie patimile, numai să nu jignească pudoarea. Un suflet într'adevăr curat va rupe trandafirul fără să se țigândească la gunoiul din care a crescut. Și dacă totuși îi strică ceva lectura realității, înseamnă că nu a fost chiar un suflet atât de inocent.

De altminterlea sunt multe reflexii, de morală în romanele sale, din cari se pot trage învățături. Și dacă medicina se preface în otravă, nici atunci nu e vina medicului ci a bolnavului. Albina scoate miere din aceleași flori din cari șarpele stoarce venin. Sunt mulți oameni cari n'au idee, ori n'au idee clară și justă despre păcat și despre virtute, pentru lămurirea acestora lectura romanelor lui Coloma este foarte recomandabilă.

Alt roman scris de Coloma *Por un piojo* (Pentru un paianjen.) E o istorioară pitorească care se petrece într'un orașel din provincie. Farmecul romanului constă în schițarea senină a unei fetițe paralel cu caracterul sombru al unei fete bătrâne. Umorele ce se găsește aici nu se mai află într'un alt roman scris de Coloma.

Cel mai interesant dintre toate și mai mult apreciat în străinătate este romanul *Boy*. Acest roman scris cu atâta inimă și cu atâta artă este o perlă a literaturii catolice. E plin de reminiscențe din viața autorului și ca suport moral al întâmplărilor stranie avem învățătura creștinească limpede și de nediscutat, exprimată în mooul romanului:

„In viața bărbatului numai două femei pot avea loc: mama

lui și mama copiilor lui. Tot ce e dincolo de aceste două iuciri curate și sfinte, este operație primejdioasă ori rătăcire păcătoasă“.

Subiectul romanului îl formează viața plină de aventuri de tot felul a unui tânăr simpatic și în fond bun dar care n'avusese creștere bună. Cine nu e încântat și înduioșat de bietul Boy, care are un suflet atât de generos, atât de bun și vai! atât de slab? Cu câtă duiosie urmărește cititorul întâmplările din viața acestui boem ușuratic dar totdeauna demn, totdeauna nobil și cu câtă durere află cititorul sfârșitul tragic al unei vieți desordonate. Iară reflexiile atât de profunde care sunt săpate pe mormântul său exprimă atât de duios tragedia acestui tânăr: „Strălucirea unei lumini false mi-a orbit vederea, am trecut pe lângă fericirea-mi și fără s'o recunosc am călcat-o cu piciorul. Iar rugăciunea săpetă tot acolo este glasul duios și plin de speranță în desnađejde a lui Boy care exprimă dorința Supremă a creștinilor: „Leagă-mă Doamne de Tine și ai milă de mine“

A mai scris Coloma afară de acestea, romane istorice în care ne dă psihologia profundă a eroilor săi. În romanul *Ieronim* descrie viața lui Don Iuan d'Austria în *Reina Maria* pe a nefericitei Maria Stuart:

Care era efectul operei lui Coloma?

Iată ce scrie un cetitor: „Acestor cărți pot muțumi că am prins dragoste de ceace merită să fie iubit, din aceste cărți am învățat că sunt așa cum sunt, să cuget așa cum cuget“. Cea mai frumoasă critică se poate face unui scriitor?

Și care e explicarea acestui succes? Căvingerea scriitorului că în cine trăiește spiritul adevărat creștinesc, acela e capabil de fapte eroice. Frumsețea supremă este frumsețea morală, pe care se bazează și frumsețea fizică. Nu poate să fie frumos ce nu este și bun. Scriitorul caută frumosul ca să afle binele perfect.

A văzut el că patima pentru romane a mers până la nebunie. Răutatea, păcatul și neștiința au subjugat arta. Din partea catolicilor nici nu se cultivă nici nu e ajutată și tot decade arta dela Feullet până la Maupassant și dela frații Goncourt până la Zola. Numai faptul acesta l-a determinat pe Coloma ca să ia în mână nuvela și romanul ca o armă pentru salvarea sufletelor acelora cari caută în literatură soluția întrebărilor chinuitoare. El a rupt cu imitarea opere-

lor străine și cu tradiționarul retorism clasic. Literatura clasică este o aglomerare de reflexiuni abstracte și nici decum analiza și psihologia întâmplărilor trecute. Iar romanele lui Coloma analizează problemele vieții moderne, ne captivează sufletul cu descrierile vii, cu episoade interesante, cu o ideologie într'adevăr superioară, ideală și nobilă. El pune în mișcare lumea misterioasă a sentimentelor și a ideilor. Puterea lui enormă de observație și de critică, tonul său ironic, memoria lui enormă face ca eroii să trăiască înaintea cititorilor. Ceeace a fost pentru literatura rusească *Turgeniev*, *Iakobson* și *Topsoe* pentru cea daneză, *Kielland* pentru cea norvegiană, *Balzac* și urmașii lui, *Bourget* cu *Maupassant* pentru literatura franceză acela a fost Coloma pentru literatura spaniolă. Opera lui e cheia cu care putem deschide palatul misterios de cultură a unui popor latin mare ca trecut care se poate asemăna cu o matronă nobilă, care s'a epuizat în creșterea copiilor săi: Spania.

Nicolae Fântânar

BCU Cluj / Central University Library Cluj

I. Membrii decedați ai Academiei Române (până în 1929)

(întâiul an al parantezii e al alegerii, al doilea al morții):

- Vasile *Alexandri* 1877—1890. Nicolae Ionescu 1867—1905.
 Petre S. Aurelian 1871—1909. Constantin Istrati 1899—1919.
 Vicențiu Babeș 1869—1907. Ioan Kalinderu 1893—1913.
 Victor Babeș 1893—1926. M. *Kogălniceanu* 1868—1891.
 Emanuil Bacaloglu 1870—1891. Nicolae Kretzulescu 1871—1900.
 Gheorghe *Barițiu* 1866—1893. August Treboniu Laurian
 Andrei Bârseanu 1908—1922. 1867—1881.
 Gheorghe Bengescu 1921—1922. Titu *Maiorescu* 1857—1917.
 Ioan Bogdan 1903—1909. Vasile Maniu 1876—1901.
 Dr. Dimit. Brandză 1878—1892. Sim. Fl. Marian 1881—1907.
 Augustin *Bunea* 1909—1909. Atanasie Marinescu 1881—1914.
 Ioan Caragiani 1866—1921. Ioan C. Massimu 1876—1877.
 Gheorghe Chitu 1879—1897. Episc. *Melchidesec* 1870—1892.
 Timoteiu *Cipariu* 1866—1887. Andreiu Mociani 1866—1880.
 Grigorie Colbăcescu 1866—1887. I. Micu *Moldovanu* 1894—1915.
 Dimitrie Cozacovici 1866—1868. Gavril Lunteanu 1866—1869.
 Gheorghe *Coșbuc* 1916—1918. Anton Naum 1893—1917.
 Barbu Ștefănescu Delavrancea Const. *Negruzzi* 1867—1868.
 1912—1918. Nicolae Popea 1899—1908.
 Ambroziu Dimitrovici 1869—1866. Alex. *Odobescu* 1870—1895.
 I. *Eliade* Rădulescu 1867—1872. Dimitr. C. Ollănescu 1893—1908.
 Const. Erbiceanu 1899—1913. Dimitrie *Onciul* 1905—1923.
 Ștefan Folcoianu 1876—1905. Alex. Papadopol Calimach.
 Dr. Anastasie Fătu 1871—1886. 1876—1898.
 Dr. Iacob Felix 1879—1905. Alex. Papiu Ilarianu 1868—1877.
 Gh. M. Fontaninu 1870—1886. Petre Poenaru 1870—1877.
 Const. Giurescu 1914—1918. Vasile Părvân 1913—1927.
 Ion *Ghica* 1874—1897. Petre Poni 1879—1925.
 Nicolae *Gane* 1908—1916. Florian Porcius 1882—1906.
 Dr. D. Grecescu 1907—1910. Ioan Pușcariu 1900—1911.
 Spiru. C. *Haret* 1907—1916. Nicolae Gh. Quintescu
 Ștefan Hepite 1902—1922. 1877—1913.
 Bogdan *Petricăiu Hașdeu*
 1877—1907. Alexandr Roman 1866—1897.
 Ioșif Hodosin 1866—1889. Const. A. Rosetti 1867—1885.
 Alex. *Hurmuzaki* 1866—1880. Anghel Saligny 1897—1925.
 Eudorie Hurmuzaki 1872—1873. Ioan Sbiera 1866—1916.
 Gheorghe *Sion* 1868—1892.

Constantin Stamatî 1866—1876.	Vasile A. Urechia 1866—1901.
Teodor V. Ştefanelli 1910—1921.	Dr. Paul Vasiciu 1879—1881.
Grigorie Ştefănescu 1876—1911.	Vasile Mangra 1909—1918.
Ioan Străgescu 1866—1873.	Ioşif Vulcan 1801—1907.
Dimitrie A. Sturdza 1871—1914.	Duiliu <i>Zamfirescu</i> 1908—1922.
Nicolae Teclu 1879—1916.	Alexandru D. <i>Xenopol</i>
Gr. G. Tocilescu 1890—1909.	1893—1920.

II. Membrii vii ai Academiei Române:

36 membrii activi.

I. Secţiunea literară.

Ion <i>Bianu</i> 1902.	Octavian Goga 1919.
Bogdan - Duica 1919.	Gh. Murnu 1923.
Brătescu - Voineşti 1918.	Jacob <i>Negruzzi</i> 1881.
Ştefan Ciobanu 1918.	Alex. Philippide 1900.
Ovidiu Densuşeanu 1918.	<i>Sextil Puşcariu</i> 1914.
Silviu Drăgomir 1928.	Rădulescu - Motru 1923.

Mihail Sadoveanu 1921.

BCU Cluj / Central University Library Cluj

II. Secţiunea istorică.

Gheorghe Balş 1923.	Simeon <i>Mehedinţi</i> 1915.
Dimitrie <i>Gusti</i> 1919.	Ioan Nistor 1915.
Nicolae <i>Iorga</i> 1910.	Nicolae Popescu 1923.
Alexandru Lăpedatu 1918.	Andrei Rădulescu 1920.
Ioan Lupaş 1916.	Gheorghe Vălsan 1920.

Mihail C. Sutz 1909.

III. Secţiunea ştiinţifică.

Grigorie Antipa 1910.	Dr. Gh. <i>Marinescu</i> 1905.
Petre Bogdan 1926.	L. <i>Mrazec</i> 1905.
Dr. Ioan Cantacuzino 1925.	Emil Racoviţa 1920.
Gal Gh. Crăiniceanu. 1911.	Ioan Simionescu 1911.
Ioan <i>Inculeţ</i> 1918.	Gheorghe Ţiţeica 1913.

N. Vasilescu-Karpen 1923.

E. M.

GALERIA VECHILOR CĂRTURARI

Timoteiu Cipariu.

Familia Cipariu o aflăm pela începutul secolului al XVII-lea. La 1721 găsim figurând un Dumitru Cipariu sau Popa Mitrea, strămoș după tată al lui Timoteiu Cipariu, care după tată eră de origină din orașul Piatra Neamțu. Acest popa Dumitru Cipariu eră din Comuna Pănade din Comitatul Cetăței-de-baltă. Dela acest Popa Dumitru nu mai avem nici o urmă despre familia Cipariu, până la nepotul său Iacob Cipariu din Pănade, căsătorit cu Salomia Truța din Sâncel, din care s'a născut Timoteiu, filologul nostru.

Timoteiu Cipariu s'a născut la 21 Februarie 1805 în satul Pănade. Primele cunoștințe de învățătură le-a primit dela tatăl său care eră om cu carte, și dela fratele său Ioan, care de asemenea știă scrie și ceti.

La 1814 fu adus la Blaj, unde fu primit în clasa a doua a școlii normale (clasele primare).

Tot în Blaj a urmat și a absolvit gimnaziul, filozofia și teologia, pe care le termină în vara anului 1825.

Cu începutul anului școlar 1825-26, este numit profesor la Gimnaziul din Blaj în clasa a IV-a sau clasa „poeziei“, iar peste un an de muncă întră în ordul călugăresc al Sf. Vasile-cel-Mare, iar după șase luni părăsi călugăria, ne având înclinațiunea spre viața monahală.

La 28 Novembrie 1827 fu hirotonisit preot celibe de către episcopul Ioan Bob, rămase însă mai departe profesor. La 1825, după trei ani de profesorat la Gimnaziu, i se dă catedra de filozofie, pe care o deține doi ani, fiind în acelaș timp și prefect de studii în seminarul teologic.

La 1830 este numit profesor de teologie dogmatică, în care calitate a stat patru ani.

Din 1831-32, timp de zece ani, vorbește și despre doctrina religiunii la ascultătorii de filozofie.

La 1834 i se încredințează în seminarul teologic, catedra studiului biblic, în care rămâne până la 1852. În acelaș timp, Episcopul Leményi îl însărcinează cu organizarea tipografiei seminariului, pe care o conduce ca prefect dela 1853 până la 1863, când este numit asesor konzistorial episcopesc, iar la 1842 fu promovat la rangul de canonic și până la treapta de prepozit.

La 1854 primește postul de director al Gimnaziului, pe care îl conduce până la 1875.

Ca profesor de Gimnaz, începe studiul asupra limbei românești, din cari mai întâi apar articole prin „Foaia literală“ din Brașov asupra ortografiei și elementelor slavone în limba română.

Cipariu a fost unul dintre cei mai iubiți profesori ai tinerimei, cari știa să cultive în inimele tinerilor generații iubirea de limbă și de neam.

Cipariu lămurea originea limbei române, adună tezaurele din străbuni, izgonea slovele, și pe toți îi îndemna cu vorba și condeiu la iubirea și cultivarea limbei strămoșești.

Împreună cu Cipariu funcționa dela 1830 la școalele de Blaj Simion Bărnuț, Ioan Rusu, Dumitru Boier și Nicolae Marcu, persoane marcante, în opera de renaștere a școalelor din Blaj; toți aceștia își țineau cursurile lor în limba românească, de unde până atunci, ele se făceau numai în limba latină. Astfel, Cipariu face parte din pleiada marilor dascăli dela gimnaziul și liceul din Blaj, cari cei dintâi pun bazele curentului național, cel mai înalt dintre evenimentele epocii dela 1848-1849. —

La 11 Ianuarie 1842 moare canonicul Izidor Albin, și în locul său fu ales Cipariu. El a fost vicar general, a administrat averile bisericesti, a condus gimnaziul din Blaj timp îndelungat, a luat parte în luptele politice și în toate mișcările noastre culturale. La alegerea de Mitropolit după moartea lui Alexandru Sterca-Șuluț, la 11 August 1868, Cipariu avu 49 de voturi, iar Ioan Vancea care fu ales 59 de voturi.

Cipariu s'a luptat pe terenul politic, în foile pe cari le-a scos între 1847 și 48 în Blaj, și ia parte la toate actele și mișcările pentru recâștigarea libertății poporului român și a drepturilor sale politice naționale.

În „Organul lămurării“ și „Organul național“ Cipariu apără

cauza neamului cu mare bărbăție. El cerea ca poporul român să fie reaşezat în drepturile sale, cerea emanciparea lui și egala îndreptățire, căci numai astfel vedea el asigurat viitorul acestui popor, iar drepturile le cerea în puterea vechimei, cât și a majorității sale.

Conduc de aceste principii, împreună cu Aron Pumnul, Simion Bărnuț, cum și cu ajutorul tinerimei dela școlile din Blaj și a funcționarilor dela Curtea-de-Apel din Târgu-Mureș, la 1848 el pune la cale adunarea dela Dumineca Tomei, iar mai în urmă marea adunare națională dela 3/15 Mai 1848.

La adunarea dela 3/15 Mai, Cipariu figura ca întâiul ei secretar, și fu ales deputat în Comitetul ce trebuia să ducă petiția la Împăratul.

A luat parte activă la înființarea „Asociațiunii Transilvaniei pentru literatura română și cultura poporului român” ce s'a înființat la 4 Noembrie 1861, unde fu ales vice-președinte, în care calitate a stat până la 1877 când fu ales președinte.

În Aprilie 1866, C. A. Rosetti fiind ministrul Instrucțiunii publice și al Cultelor, luă inițiativa înființării unei Societăți Literare, care în urmă deveni Academia Română de azi, formată din învățații tuturor provinciilor locuite de Români. Pe terenul filologiei române, cea dintâi figură, cea mai mare autoritate era Cipariu a cărui vastă erudițiune trecuse de mult culmele Carpaților, străbătuse chiar Europa, având un renume între cărturarii streini, astfel el fu numit membru al Societății Germană orientală și în Conservatorul C. r. pentru monumentele vechi.

Deci, pe temeiul meritelor câștigate printr'o lungă cercetare și rezultate pe terenul științei limbei române, i se dădu un loc în sânul Societății Academiei din București. Onoarea cea mai mare, căci între toți scriitorii români din Transilvania, au fost aleși numai trei înși : Timoteiu Cipariu, Gavril Munteanu, Directorul Gimnaziului din Brașov și Cheorche Barițiu ; iar mai târziu Cipariu fu ales vice-președinte.

Cipariu a murit în Blaj la 3 Septembrie 1887 în etate de 82 de ani. El este unul dintre cei mai erudiți dintre români ; întreaga viață și-a sacrificat'o pentru cercetări asupra limbei române. El a întemeiat școala istorică — etimologică în filologia română ; a creat cea mai bună Gramatică și Sintaxă ce avem până azi, în ca-

ri — (pe baza graiului viu și a monumentelor literare) — se stabilesc în modul cel mai sistematic legile principale ale limbei române. Cipariu mai este de asemenea dintre cei cari au lucrat mai mult pentru introducerea și răspândirea alfabetului latin.

Știința sa vastă pe terenul literaturii se prezintă îmbeșugată.

1) Cea dintâi lucrare este „Ecloga” scrisă pentru instalarea Episcopului Lemény, tipărită la 1835.

2) La 1835 scoate „Orologierul” cu litere latine, făcând eveniment în privința cărților bisericești, dând cel dintâi semnalul pentru scoaterea slovelor cirilice din cărțile liturgice în Biserica noastră și eliminarea slavonismelor.

3) La 1870 tipărește „Liturgierul” tot cu litere latine.

4) „Acte și fragmente”, la Blaj 1855, o operă de mare importanță pentru cei ce se ocupă și se vor ocupa de trecutul Bisericii Române.

5) *Compendiu de gramatica limbei române* ed. III 1862

6) *Crestomația sau analectele literare* 1856.

Ținta lui Cipariu era să facă prin Crestomația sa, cunoscută starea literaturii românești, din timpurile cele mai vechi, dar nu ajunge la rezultat, căci nu află nici un ajutor, din partea celor ce ar fi fost în stare de a-l ajuta în adunarea materialului. În acest volum, merge până la finele secolului XVII lea, publicând bucăți scoase numai din cărțile tipărite, nu și din manuscrise; toate aceste împreună cu cărțile tipărite după 1700, le rezervase pentru un al doilea volum, care însă n'a mai ieșit.

7) *Cuvânt rostit la inaugurarea Asociațiunii Transilvaniei pentru literatura și cultura poporului român la 4 Noembrie 1861.*

8) *Elemente de filozofie după Krug* 1861.

9) *Elemente de limba română după dialecte și monumente vechi* 1854.

10) *Elemente de poetică* 1860.

11) *Gramatica latină* 1857.

12) *Istoria biblică a testamentului vechiu* 1859.

13) *Purtarea de bună cuviință între oameni* 1863; în această carte cerea să se dea tinerimei o creștere aleasă.

14) *Știința Sfintei scripturi* 1854.

- 15) *Principii de limbă și scriptură* 1866.
- 16) *Gramatica limbii române p. Analitica* Sibiu 1869, premiată de academia Română cu 300 de galbeni.
- 17) *Gramatica limbii române p. II Sentetica* Sibiu 1877, premiată de Academia Română cu 8000 lei.
- 18) *De latinitate linguae Valachiae* 1855.
- 19) *De nomine Valachorum gentili* 1857.
- 20) *De re literaria Valachorum* 1858.
- 21) *Organul luminărei*, eșit în Ianuarie 1847 și continuat până la 28 Aprilie 1848, era cea dintâi gazetă la noi cu litere latine.
- 22) *Organul național*, dela 12 Mai până la 6 Octombrie 1848, tot cu litere latine.
- 23) *Învățătura poporului*, prima foaie românească în Transilvania scrisă pentru popor, care a început și s'a sfârșit odată cu Organul național.
- 24) *Arhivul pentru filologie și istorie*, dela Ianuarie 1867 până la 25 Noiembrie 1871. Avea un material bogat din domeniul acestor două științe.

Cea mai mare parte din scrierile lui Cipariu sunt de o valoare neperitoare, meritele sale vor rămânea pururea netăgăduite, iar numele său din veac în veac se va tipări în pagini alese, cari vor povesti lumii de dascălul învățat dela Blaj, de părintele filologiei române.

Târziu după moartea sa, peste zece ani, dabia i s'a ridicat la mormânt în cimiterul Bisericii parohiale din Blaj, o modestă piatră de marmoră sură.

Cipariu a lăsat o fundație de 20.000 florini, din al cărui venit să se dea stipendii școlarilor săraci, să se înzestreze școala de fete din Blaj, Biserica și școala, parohul și învățătorul din Comuna sa natală Pănade.

Cipariu a avut una dintre cele mai bogate biblioteci din Transilvania, pe care a lăsat-o Capitlului din Blaj, ca să o poată folosi oricine. La 1848-49 multe cărți și documente au pierit din această bibliotecă, pentru care Cipariu adeseori se plângea în scrisorile sale.

Dr. Em. Elefterescu

||| CĂRȚI ȘI REVISTE |||

Paserile — (de Dr. A. Nicolescu) Bibl. pentru clasa *cultă* No. 5 (15 lei. Lugoj. 1930 tip. națională)

Aș vrea să fiu estetic ca *Ruskin* sau să am condeiul lui *Odobesçu*, pentru a caracteriza (în cartea de față) fericita îmbinare de artă și de știință, de idei și de sentimente, de observări concrete și modeste cu înaltul spirit de *contemplare* în fața frumuseții, cum îl avea un s. *Francisc* când exprima din adâncul sufletului entuziasmul său în „*Imn Soarelui*”. De altfel eminentul autor ne obișnuise deja la acel ton eminent estetic și înălțător cu operele sale „*Natura*” și „*Dumnezeu și Natura*” o Poesie a Științei!

* * *

Ana Jurgea Negrilești: Români și Ortodocși. De vorbă cu frați mei de acelaș neam. Iași „*Presa bună*” 1929. 12 lei. O vorbă sinceră, comunicativă, mișcătoare, a unei românce catolice către iubiții săi frați ortodocși.

* * *

Păstorul sufletesc. (Lugoj) Recomandăm valoroasă revistă, nu numai preoților dar tuturor oamenilor culți și preocupați de problema religioasă, ca un periodic interesant, variat, bine informat și cu o tendință, vădit practică, care te cucerește tot mai mult. La mulți ani!

* * *

Drept canonic oriental vol. I **Prolegomene** de *Dr. T. Bran* (Lugoj 1929. editura Autorului) Cartea de față (precum volumele cari vor urma și al căror material e deja gata) e rezultatul unor studii speciale de peste 40 ani, cu ținerea în seamă a întregii literaturi române și străine, până operele cele mai recente.

În volumul prezent o introducere generală de mare *extensivitate* și *comprehensivitate* totodată, autorul dovedește o rară competență și o înfățișare uimitoare. Înțelegem acum de ce „*Păstorul Sufletesc*” caracterizând publicarea prezentă, scriă că e „de supremă actualitate, în vederea preocupărilor de sistematizare și nouă codificare a materialului de drept canonic oriental”. Tot așa de elogios, *Unirea* de la Blaj amintid cercetările ce se urmează acum la Roma în vederea unei codificări, adăuga „n’ar fi stricat, credem, să fi fost angajat și autorul acestora.” — După răsfoirea volumului prim, ne asociăm pe deplin, unor elogii autorizati.

Juriști și preoți, trimiteți comanda Dtră cel puțin la volumul I (Prețul celorlalte volume se va stabili strict în raport cu cheltuielile!) și veți avea cel mai bogat izvor de informație juridică.

VIATA RELIGIOASĂ

Epopeia Euharistică

NELLIA : Viorica Sfântului Sacrament al altarului

(moartă în etate de 4 ani.)

§ 1. Viața.

Născută în Irlanda, la 24 August 1903, micuța Nellia fu adusă bolnavă la mănăstirea „Bunului Păstor“ din Cork (Irlanda) în 14 Mai, acelaș an după moarrea mamei sale. Călugărițele dela început s'au uimit de inteligența ei atât de dezvoltată (a Copilei, care n'avea nici 4 ani sfârșiți) precum și de dispozițiunile sale extraordinare ce le avea față de lucruri divine. O misterioasă, instinctivă și providențială închinare, o atrăgea într'un mod deosebit către Dumnezeasca Euharistie și către sfintele Patimi ale lui Isus.

Nellia cerea de multe ori călugăriței infirmiere, s'o aducă în apropierea Prea Sfântului Sacrament mai ales în zilele de adorație eucaristică — și să se apropie de ea după Sfânta Cuminecătură. La biserică stătea ca un înger cu ochii îndreptați către Sfânta Ostie și cu mâinele împreunate.

În curând iar cu ceva mai târziu, nu mai înceta să ceară pentru ea însași fericirea de-a putea primi „pe Dumnezeu cel Sfânt“ Așa numea totdeauna pe Isus Euharisticul. Dumnezeescul maestru, auzi și ascultă dorința acestui suflet îngeresc pentru că nu putea să se împotrivească chemărilor sale ferbinți.

Preasfinția Sa Episcopul din Cork îi conferi taina Sfântului Mir, și la 6 Decembrie 1907, întâia Vinere din lună, — fiind de 4 ani și trei luni, Nellia, — dusă pe brațele infirmierei sale, în capela Mănăstirii, primi cu o devoțiune deosebită cea dintâi Dumnezească Impărtășire. O strălucire de bucurie cerească radează din obragii ei subți de suferințe, toți martorii acestui divin sărut de dragoste simțiră o bucurie nespusă deșteptând în ei credință vie.

Adeseori întărită prin vizita sacramentală a „Dumnezeului cel Sfânt“ (se cumineca de 32 de ori în mai puțin de 2 luni), fetița su-

feri, cu o paciință eroică și fără plâns, cele mai grozave dureri nemșcată în pătuțul ei, strângând la pieptul ei pe Isus cel răstignit Ori de câte ori primea pâinea îngerească în Sfânta Cuminecare, fața ei se'nsenina transfigurându-se, și copila rămânea în rugăciune de mulțumită și în reculegere ore întregi povestind cu Tatăl său cel din ceriuri.

Cu o judecată care întrecea de tot vârsta sa, îndemna pe cei cari sufereau împrejurul ei, să-și aducă aminte de Patimile Mântuitorului spunând că El nevinovat suferise mult mai mult pentru noi cari suntem vinovați. Vindecări multe și multe mângăeri sufletești fură obținute cu nevinovatele și biruitoarele sale rugăciuni.

La 2 Februarie 1908, după o lungă agonie, în timpul căreia părea că zărește la căpătâiul patului său, o vedenie pe care-o așteptau ochii săi bine deschiși, — micuța Nellia își dăde sufletul Bunului Dumnezeu, și precum zicea ea de mulțori „sbură în Paradis”. Anul următor, elevele s'au gândit să facă o novenă (nouă zile de rugăciune.) pentru a obține, dela Bunul Dumnezeu, prin Nellia lor o minune: și anume să incuviințeze Sf. Papa dela Roma cuminecarea tuturor pruncilor din lumea întreagă.

Câteva luni după aceea, Sanctitatea Sa Papa Piu al X-lea publică Decretul „quam singulari” poruncind să fie primiți la Sf. cuminecătură toți pruncii cari sunt la anii priceperii. Inștiințat apoi de toate cele întâmplăte prin o adresă de mulțumită, compusă de elevele „*Bunului Păstor*”, Sfântul Părinte a binevoit, în o scrisoare autografică să-le trimită Binecuvântarea Sa Apostolică în 21 Noembrie 1910, scriind cu mâna sa, „Mititica Nellia a fost chemată în Paradis” Vindecări repentine, grații neobișnuite obținute din cer, prin mijlocia micuței Nellia, fac ca renumele său de sfințenie să se răspândească pretutindenea ca parfumul plăcut „Vioricei Sfântului Sacrament” Se vorbește că va fi declarată de fericită de Sfânta Biserică.

§ 2. Vorbe și fapte.

După scurta schiță a Vieții sale credem de bine să amintim și câteva cuvinte și fapte însemnate. Mama sa bună creștină, o închinase lui Isus Eucharisticul și o aducea des la biserică lângă Divinul chivot, ca să poată primi mai ușor binefacerile eucharistice. Inițiată de infirmiera sa la rugăciunile **Via crucis**, fetița se arată

de tot reculeasă și adânc miscată povestindu-i-se patimile lui Isus.

La rugăciunea a 11-ea nu se mai poate reținea ci izbucnește în hohote de plâns zicând: „Sărmanul Dumnezeu Sfânt.“ De atunci — dela aceasta prima întâlnire sau inițiere asupra patimilor lui Isus n'a mai voit să se despartă de chipul lui Isus cel restignit pe care îl săruta zicând: „Cât a suferit Dumnezeu Sfântul, de bună voe, *de dragul meu*“

Intreba: „Pentru ce Dumnezeu Sfântul este închis în acest mic chivot? — Pentru că îi place să fie cu noi. — „Atunci trebuie să merg și eu în fiecare zi în casa Sa.“ Ea reținută fiind de dureri în patul său, sta totdeauna prin o înștiințare secretă când era deschis chivotul Domnului, și tot așa prin o *simpatie* minunată secretă dar infalibilă, știă dacă persoanele cari veniau la ea făcuseră sau nu Sfânta Cuminecare.

S'a încercat s'o înșele dar totdeauna în zadar. După primirea Sfântului Mir vorbea de Sfântul Spirit și spunea: „Acum sunt micuțul soldat al Dumnezeului celui Sfânt“ Și de fapt suferința, drumul Calvarului o vor face tot mai sfântă, cu toate că ea era așa de micuță. Ftisia, friguri, caria oaselor nu îndepărtau seninătatea veselă și surâsul pretinsec. „Micuțul soldat“ se înarma cu două crucifixuri — (Isus cel restignit) — în amândouă mâinile, și răbda înfruntând atacul sau criza cu privirea ațintită la Isus depe cruce, doar câteva lacrimi dacă-i cad, pentru cari își reproșează spunând: „Maică dragă, cât de slabă sunt“ — și nici nu permitea să fie compătimită, zicând: „Ce-i asta? Mult mai mult a suferit Dumnezeu Sfântul pentru mine.“ Suferința e mare dascăl; dă o minunată creștere.

Așa s'a făcut și educația sufletului Nelliei. Spune-mi ce este Sfânta Cuminecătură pe care o dorești atât de mult? — „Este Dumnezeu Sfântul, care face călugărițele sfinte, și toți cei Sfinți sunt numai prin ajutorul său“ De multeori vorbea așa ca un teolog și totdeauna iubea ca un Serafim. Deci într'adevăr sufletul său e preparat de minune pentru a primi Sfânta Cuminecătură pentru întâia oră.

Era în 6 Decembrie 1906, întâia Vinere din lună închinată Inimei lui Isus. În momentul cuminecării o misterioasă lumină i-a schimbat fața într'un mod strălucit, înveselind pe toți cei de față. Prodigul acesta se va repeți încă de multe ori, până la moartea ei —

cu două luni mai târziu — când fu cea din urmă întâlnire cu Isus.

„Nu-mi vorbești nici-odată înainte de Sfânta Liturghie” spunea, și în tăcere și reculegere se prepară pentru vizita Dumnezeuului celui Sfânt. — Precum mai înainte cerea sărutarea călugărițelor cari se cuminecară, acum și ea săruta veselă persoanele prezente pentru a le pune în mai mare apropiere cu Isus pe care l-a fost primit. Ore întregi rămânea în rugăciuni de mulțumită.

În 8 Decembrie e primită în Societatea Mariană ca fiică iubită a Maicii Domnului, pe care o cinstea în fiecare zi prin recitarea Rozarului, spunând ea singură misterii de bucurie, de durere sau de glorie ba afla și intențiuni speciale potrivite fiecărui mister.

„Cât de fericită e fetița aceasta care n'a făcut nici un păcat”

— „Vai de mine, — spunea Nellia — am păcătuit deja, am spus o minciună.” Așa că biruințele sale în luptele zilnice cu suferințele nu i-au micșorat umilința, precum nici ispitele nici slăbiciunile naturii n'au descurajat-o. Între toate bucuriile minunate din viața ei, amintim și apariunea Pruncului Isus, care i-sa arătat jucându-se și vorbind cu ea ca și cu o sorioară!

În momentul morții (2 Februarie 1908.) ochii săi se ațintiră asupra unei misterioase vedenii. Un surâs de nespusă fericire îi schimbă fața, deschise brațele sale, precum și buzele cari vorbeau cu „Dumnezeu Sfântul „și” . . . sbură în ceriuri „Patria Sa”!

Un an după moartea sa, trupul său martirisat de atâta boală și suferință fu găsit întreg și proaspăt. Acum se odihnește în cimitirul călugărițelor „Bunului Păstor” unde este cercetată de mii și mii de peregrini. Mii de vindecări trupești și sufletești, mii și mii de grații dobândite, dovedesc puterea mijlocirii Sale, înaintea tronului „Dumnezeului celui Sfânt.”

A. M.

La sfârșitul zilei.*)

Soarele a apus, iar noaptea i-și întinde umbrele sale peste pământ, acoperind parcă bucuriile și nenorocirile, mizeria și durerile unei zile care a trecut. Crește-ne! înainte de ce ți-ai pleca capul spre odihnă, jertfește Domnului și Dumnezeului tău un sfert de oră măcar și dăi seamă Lui și conștiinței tale proprii, de timpul pe care-l numim: o zi.

Răspunde: ce bine ai făcut azi și ce valoare a avut pentru tine ziua care a trecut? Ce valoare a avut înaintea Domnului, cel ce vede și binele și răul și carele toate le înseamnă și le reține pentru ziua judecării? Ce și cum a fost ziua care a trecut? Fost'a ea oare asemenea luminarului de aur, întru care au ars luminile împlinirii datorințelor, ori a fost un opaiț orbeși plin de scrum? Fost'a asemenea unui pământ roditor întru carele ai sămănat sămânța faptelor bune, ori pământul producător numai de spini și polomidă?

Întunerecul se întinde pretutindena. Cu toate acestea tu trebuie să pătrunzi conturile zilei care a apus.

Î-ți apar în față oamenii cari azi te-au înconjurat, cu cari ai muncit și ai purtat crucea vieții împreună, ori aceia cu cari te-ai bucurat și veselit. Apar înaintea ta copiii tăi, pe cari i-ai îndemnat la bine. superiorii tăi față de cari ai obligați, supușii tăi cărora le-ai făcut bine ori le-ai cauzat durere și în sfârșit câți și câți nu sunt cu cari te întâlnești în decursul unei zile? Câți dintre aceștia au profitat pe urma conduitei tale, sau pentru câți ai fost exemplu de scandal? Împliniți-ai datorințele față de toți aceia cu cari azi ai avut de a face?; ca medic, față de bolnavii tăi, ca judecător ori avocat ai avut în vedere faptul că ți-se pretinde apărarea adevărului și combaterea răului?, ca funcționar chemat să execuți legile statului, ca comerciant căruia ți-se pretinde conștiințiozitate, cu un cuvânt cu toții, oare ați fost pătrunși de chemarea voastră?

Ți-au bătut la ușă cerșitorii, mizeria și-a întins spre tine mâna-i nenorocită. Oare nu ai trecut pe lângă ei fără inimă și vorbă? Oare nu lipsa de dispoziție te-a determinat să în-

*) După Dr. Klug „Meditații”.

chizi uşa dinaintea lor? Oare nu a fost cineva din anturajul tău ori dintre cei cu cari te-ai întâlnit avizat la ajutorul tău, iar tu te-ai prefăcut a nu înţelege nevoia lor trupească ori sufletească?

Dar nu este suficient ca să te opreşti aici! Mergi mai departe. Cugetă-te la cei cari i-ţi aparţin. Cum ai fost faţă de dânzii, ca tată, mamă, frate, soţ ori soţie, mire ori nireasă? Nu ai fost între streini cu totul altul decât acasă la tine?

În viaţa de toate zilele a trebuit ca să te lupţi. Oare străduinţele tale au fost cinstite şi te-ai luptat cu armele cuvenite? Nu ai respins mâna şi inima ce ți-sa întins spre împăcare? Oare nu te-ai folosit în mod nepermis de secretul ce ți-sa încredinţat? Oare după cerinţele legii creştineşti te-ai purtat faţă de cei ce te invidiază şi te duşmănesc? Cum ai înţeles să-ţi porţi crucea? Fost-ai oare al doilea Simon Cireneul? Mântuitorul — nevăzut — umblă şi azi prin lume, purtând pe umerii săi crucea grea a păcatelor şi a fără de legilor oamenilor. Oare cercat-ai să-l ajuţi? Oare prin lupta în contra păcatelor şi a răutăţilor omenescii contribui ai şi tu la ameliorarea povării acelei cruci?

Răspunde Dumnezeului şi conştiinţei tale!

Oare n'ar trebui să roşeşti de ruşine, gândindu-te la păcatele şi scăderile tale? Oare n'ai fost ca şi Cain, care a crezut că n'are să poarte grija fratelui său, ori ca şi David care în un moment de poftă nebună a căzut în păcat greu, ori ca şi Iona, carele s'a subtras de sub obligamentul împlinirii datorişelor, ori ca şi Iuda care uitându-se de recunoştinţa faţă de Domnul său, a devenit robul banului?

Gânditu-te-ai vreodată la dibăcia apostolilor? Lucrat'ai pentru întărirea şi lăşirea împărăţiei lui Dumnezeu pe pământ? Ai fi în stare să fi martir ori mărturisitor? Cum şi ce ţinută ai avut în timp de ispită?

Noaptea î-şi întinde umbrele sale, iar tu aprinde luminile nevăzute ale faptelor bune pe cari le-ai săvârşit în decursul zilei apuse. Şi dacă şi numai o singură luminică vei putea să aprinzi, fi mulţumitor Tatălui şi Dumnezeului tău pentru toate.

Regretă răul şi propune-ţi firm că te vei îmbogăţi în bine.

T.

DOCUMENTAȚII

Un Proces

in care cititorii sunt făcuți jurați și rugați
a da verdictul

de Comandor *Negulescu Aurel* (Moș Delamare)

Dintr'un articol documentat a excelentului „*Almanahul științelor și al călătoriilor*” dăm aici toată partea *documentară*, felicitând pe autorul și cerându-i și noi o *altă serie* pentru anul viitor.

E vorba de părerea savanților față de veșnica problemă a Existenței lui Dumnezeu.

Regretăm că n'avem loc aici pentru introducerea șagălnică unde autorul pe un ton glumeț și plăcut ironizează cu spirit pe ateștii de tot felul și le răspunde așa: „M'am apucat să studiez viața celor mai mari savanți din lume, să vedem: ei credeau sau nu? (a cercetat viața a 432 de învățați de la 1800 și până azi) . . . Nu vor fi pledoarii ci voi aduce în instanță ca martori pe rând cei 432 de învățați . . . numai regii și prinții științei”

„La sesiunea 1930 se prezintă numai 72, toți *fizicieni*. La alte sesiuni voiu aduce și pe cei din fruntea *altor ramuri* ale științei”

AUDIEREA MARTORILOR.

1) *Marc-François* SEGUIN (1786—1875), cel care a pus temelia termodinamicii, prin experiențe cari au dovedit legătura dintre căldură și energia mecanică.

Pe una din cărțile lui a pus ca moto:

„Cel care a fost de veci, a creiat toate singur.”

(EII, XVIII“)

În fiecare zi aduna în salon familia și servitorii și citea rugăciuni. Într'o zi fiind în vizită într'o familie și vorbind de spovedanie, a fost întrebat de gazdă: „D-ta te spovedești? Înțeleg pe oamenii de jos, lipsiți de cultură, dar d-ta?”

„Mă iertați, Doamnă, mă spovedesc și mă simt foarte bine,“ — fu răspunsul.

Nevasta lui era o sfântă, un băiat al lui s'a făcut preot, iar o fiică s'a călugărit. Înainte de a muri, a făcut la Annonay un azil pentru bătrâni.

Acum când știți cine era martorul, ascultați depoziția lui:

„Știința mea și lucrările mele sunt o închinare Unității și Puterii creatoare, ale cărei opere strălucesc prin simplitatea și econo-

mia mijloacelor. bogăția și varietatea rezultatelor, caracteristica a tot ce a eșit din puterea lui Dumnezeu.”

2) *Iulius-Robert* MAYER poreclit și Galileu al sec. XIX, îngrijind niște marinari bolnavi, descoperi legătura dintre căldură și mișcare, scriind de pe atunci: „gravitația, mișcarea, căldura, lumina, electricitatea și greutatea atomice e unul și același lucru, cu înfățișări deosebite.

Dispoziția sa:

„Adevărurile științifice decurg din religie, din credință, precum râurile și fluviile vin din apa mării, către care curg. După cum din credință am ajuns la descoperirile asupra căldurii, tot așa văd religia ca lăcașul către care știința mână” (La congresul din Insbruck în 1869.)

„Credința ne-a făcut să întrezărim știința, — știința ne readuce la credință. Afirmarea existenței lui Dumnezeu poate fi privită ca ultimul cuvânt al științei moderne.”

3) *James Prescott* JOULE, cel care a stabilit legile căldurii, cunoscute sub numele de „legile lui Joule.”

El depune:

„Ideia conservării energiei mi-a venit tocmai din ideile mele religioase: puterea de a nimici ceva nu poate aparține de cât Creatorului!” (*Memoir of J. (Le) Joule 1892.*)

„Odată ce Dumnezeu a zis și ceva s'a făcut, acel ceva este indestructibil.”

4) *Ludvig August* COLDING (1815—1898) danez, profesor universitar care a studiat termodinamica.

El depune:

„Ideia că forțele naturii sunt veșnice mi-a venit din ideia că Divinitatea e veșnică!” (*Hoffding, Istoria filosofiei moderne.*

5) *William* THOMSON, devenit lord KELVIN (1829—1907) profesor universitar la 22 de ani, dezvoltă aplicațiile termodinamicii asupra solidelor și fenomenelor electrice. Autor are nenumărate invenții: cabluri submarine, electrometre, valvanometre, sifonul inregistrator. Marinarii îi sunt recunoscători pentru perfecționările ce le-a adus busolei. Nimeni nu a afirmat cu mai mare putere, în numele științei, existenței lui Dumnezeu. Ascultați-i depoziția:

„În celace privește origina vieții eu nu admit că știința nici să nu afirme, nici să nu nege puterea creatoare. Știința afirmă cu tărie o putere creatoare. Nu materiei moarte îi datorăm noi viața, ci Puterei călăuzitoare și creatoare pe care însăși știința mă obligă să o mărturisesc. Studiul fizicii și al dinamicii, materiei moarte și a celei vii ne duce la aceste concluzii.

„Voi liberi cugetători, cercetați și cugetați adânc; Veți fi siliți chiar de știință să credeți în Dumnezeu, temelia ori cărei religii.

Știința e ajutătoarea religiei, nu dușmană ei. (Congresul din 1903 la University College christian Association.)

6) *Pierre M. M. DUHEM* (2861—1916) pus la cot cu marele matematician H. Poincaré, mare fizician și filosof, autorul istoriei științelor.

Credința și știința îi umplea inima fără să o sfâșie, fără să o împariă. El depune astfel:

„Cred din tot sufletul în adevărurile revelate de Dumnezeu și în învățăturile Bisericii. Nu mă ascund, nici nu roșesc. Doctrina mea științifică e bună și pentru credincioși, ca și pentru necredincioși. Fondul ei științific e în perfectă armonie cu credința. (Annales de Philosophie chrétienne.)

7) *Emile-Hilaire AMAGAT* (1841—1915,) vestit prin clasicele sale lucrări asupra staticei fluidelor, elasticitatea și dilatabilitatea gazelor și lichidelor. Profesor la facultatea creștină din Lyon. El glăsuște:

„Cred în tot ce crede și învață. Biserica. Nu am roșit de credința mea niciodată. Nu am sacrificat-o pentru onoruri și funcții. Nimic nu e adevărat afară de ce se bazează pe Hristos. Restul nimic (Pe patul de moarte.)

8) *Charles TELLIER* (1828—1913,) poreclit „părintele Frigului,” ca unul care a dat ideea frigoriferelor în care să se păstreze alimentele. El zice:

„Fără ajutorul lui Dumnezeu, fără intervenția divină, n'ași fi reușit nimic.” (La un banchet dat în cinstea sa, la 1913.)

9) *James WATT*, care perfecționează ideea lui Papin, înzestrând mașina cu aburi cu condensator, săltăraș, manivela. Era în același timp botanist, minerolog, geolog, fizician, chimist, medic, chirurg, istoric, poet. El scrie:

„Providența a orânduit așa ca bucuriile în viață să tot scadă prin moartea prietenilor noștri, ca atunci când ne va suna și nouă ceasul să nu ne pară rău.” (Scrisoare către M. Boutou: viața lui Watt.)

10) *Joseph PLATEAU*, care, deși orb, preda la facultate despre lumină. El zice:

„Cu cât adâncesc misterele naturei, cu atât mă închin mai mult misterelor nedesvăluite încă.

„Propaganda antireligioasă după mine este o crimă de lesumanitate.”

11) *John TYNDALL* (1820—1893) mare vulgarizator științific. După el:

„Gruparea moleculară și mișcările moleculare nu spun nimic. Dar când materialismul este închinat și știința rămâne mută, cine ne va lămuri? Credința! Să ne plecăm capetele și să ne recunoaștem neputința!”

12) *Părintele Fr.-Napoleon-Marie* MOIGNO 1804—1884,) mare vulgarizator al matematicii, astronomiei, chimiei. El declară:

„Faptul că sunt preot nu trebuie să fie suspectat în ceia ce privește știința. Religia o cunosc fiindcă am studiat-o, profesat-o și practicat-o; dar tot așa de bine cunosc și știința.

Ei bine, am 63 de ani, am citit totul, am ascultat toate și nici odată nu am avut nici o clipă de îndoială sau de șovăială în ceia ce privește credința. Am crezut în totdeauna și cred mai mult ca oricând în adevărurile Bisericii, fără ca vre-o umbră să se fi pus între dogme și mintea mea.

Am adâncit, pe cât am putut, misterele religiei și ale științei, credința mea nu s'a clătinat; glasul meu este a unui martor luminat, convins, credincios.

Acum vă prezint pe cei cari s'au ocupat cu *electro-magnetismul*, care a împăcat teoria emisiunilor cu teoria undulațiilor.

12) *Alessandro* VOLTA, părintele curentului electric izvorât din . . . pilele cari mijlociau la orizont odată cu broaștele lui Galvani. Insuși Napoleon, după bătălia de la Marengo, invită pe marele Volta să rețete experiențele la Institut. Toate minunele electricității de azi derivă din pila lui Volta.

Cu toate osanalele ce i se ridicau din toate părțile, toată viața fu creștin blând, umil, evlavios.

Depoziția lui e următoarea :

„Nu admit să mi se pue la îndoială credința în religia moștenită dela părinți. Am cercetat bine temeliile ei atât în cărțile apologetilor cât și în ale dușmanilor și am găsit probele cele mai puternice cari fac să sară în ochii tuturor cari au o minte sănătoasă, nepervertită de vișuri și patimi, marele Adevăr.

Am greșit deseori în viața mea, dar n'am păcătuit nici odată contra credinței. Și mulțumesc lui Dumnezeu că mi-a susținut-o, ca să trăesc și să mor în ea.

Fie ca ce scriu aci să folosească și altora !” (Dintr'o scrisoare care a ars la expoziția din Come.)

13) *Hans-Christian-OERSTED*, cel care studiind efectul curenților electrici asupra magneților, făcu posibilă înzestrarea omeni-rei cu telegraf, telefon, lumină, energie electrică.

El declară:

„Cred în Dumnezeu, cauza comună, rațiunea primordială care face legătura între legile naturii și ale sufletului.

„Conflict între știință și credință? Rătăcirii ! Desigur că s'a luat drept credință o opinie omenească, drept știință spoiala unei minți ușoare ! (Der geist in der Natur, de Oersted.)

14) *Michel* FARADAY, părintele electrolizei și al inducțiunii, profesor de fizică și predicator, depune:

„Nădejdea noastră e întemeiată pe credință și 'Isus Hristos. In Univers nu e decât o singură putere care ascultă de o singură voință, a lui Dumnezeu.“ (National Biograph.)

14) *James Clerk* MAXWELL (1831—1879) care prin calcule legă optica de electricitate. Neînțeleș pe vremuri ca și Einstein astăzi, abia după douăzeci de ani experiențele lui Hertz îi dădură dreptate.

Cu toată știința sa, totuși zice, vorbind despre molecule:

„Acela care la începutul începuturilor a creiat nu numai cerul și pământul, dar și materia din care s'a făcut cerul și pământul.

„Am studiat toate sistemele filozofice și m'am convins că nici una nu merge fără Dumnezeu“ (Glazebook, Direct of National Biograph.)

Mai mult: a lăsat și o rugăciune! Un savant... făuritor de rugăciuni! Ascultați-o:

„Doamne a Tot-Puternice! Tu care ai creiat pe om după înfățișarea Ta și l'ai înzeștrat cu un suflet ce să te poată căuta,— învață-ne cum să cercetăm tot ceiace a eșit din mâna Ta ca să credem în Cel pe care l'ai trimis ca să ne dea știința mântuirii și er-tarea păcatelor noastre. Te rugăm în numele lui Isus Hristos, Dom-nul nostru.“ (Ami du Clergé, VI. 1909.)

15) *Henri* BECQUEREL (1852—1908) care a împărțit cu so-ții Curie premiul Nobel, prin descoperirea uranium-ului, — fiu și strănepot de savanți credincioși.

El depune:

„Câtva timp m'am îndoit! Lucrările mele, aprofundarea științei însă m'au readus către Dumnezeu, la credință!“

La mărturiile învățaților de mai jos, a căror viață a fost creș-tinească — pentru a nu lungi procesul, renunț.

Ei sunt:

16) *Benjamin* THOMSON, conte de RUMFORD (1753—1814), De origină american, fost ofițer în armata engleză, subsecretar de stat la Londra, ministru și prim ministru în Bavaria, întemeetorul Institutului Regal din Londra, stabilit în urma în Franța, unde se căsători cu văduva lui Lavoisier.

Fu cel dintâi care dovedi cum căldura nu este materie ci o mișcare ondulatorie și presimți că energia mecanica se poate transforma în căldură.

17) *Gustave-Adolphe* HIRN (1815—1890,) german.

18) *Herman-Ludwig-Ferdinand* HELMHOLTZ (1821—1894) matematician, fiziologist, anatomist, deveni cel mai mare fizician al Germaniei; ca matematician a lăsat lucrări asupra integralelor și e-cuațiilor hidrodinamice, ca fisiologist a descoperit iuțea curențului

nervos, ca fizician a inventat oftalmoscopul, oftalmometrul și a lucrat la legile Termodinamicii.

19) *Rodolf-J.-Em.* CLAUSIUS care a introdus entropia și a împăcat legile termodinamicii pe cari Mayer le credea în ciocnire.

20) *Emile* VERDET (1824-1866)

21) *Wil.-John* MACQUORN RANKINE (1820—1872.)

22) *Peter-Guthrie* TAIT (1831—1901) care a lucrat cu Thomson.

23) *Bernard* BRUNHES (1867—1910) mare fizician, radiolog, meteriolog și vulgarizator.

24) *Victor* REGNAULT (1810—1878) mare fizician, geometru, chimist, geolog, mecanic și inginer.

25) *Jean Baptiste* FOURIER, nepot de sfânt, profesor de matematici, a studiat teoria analitică a căldurei.

26) *Pierre-Louis* DOULONG, mare fizician și chimist, întemeietorul chimiei atomice, modest, a trebuit să părăsească practica medicinei fiindcă mai mult da, decât primea.

27) *Macedono* MELLONI, inventatorul termo-multiplicatorului, „Newtonul căldurei.”

28) *Cesar Mansuete* DESPRETZ, mare fizician.

29) *Quenton-Paul* DESAINS, idem.

30) *Thomas* ANDREWS, care a descoperit temperatura critică a gazelor.

31) *Balfour* STEWART 1828—1887, astronom, metalurgist, fizic.

32) *Robert* BROWN, care a semnalat mișcarea browniană.

33) *Ignace* CARBONELE, (1829—1889,) călugăr.

34) *Joseph* DELSAUX (1828—1891,) călugăr.

35) *Louis P.* CAILLETET (1842—1914) faimos prin studiile sale asupra metalurgiei, fisico-chimiei și aerologiei, inventator a numeroase instrumente întrebuințate în industria gazelor comprimate sau lichefiate. A reușit să lichefizeze și gazele permanente.

36) *Jouffroy* d'ABBANS, cel care a făcut să meargă primul vapor pe apă.

37) *George* STEPHENSON, inventatorul drumului de fer.

38) *Michel* MONGOLFIER, inventatorul presei hidraulice, al balonului.

39) *Wilbur* WRIGHT (1867—1912.) Unul din frații Wright, inventatorul aeroplanului.

40) *Thomas* YOUNG, care știa atâtea încât cam greu să se spue ce nu știa. Susținătorul teoriei ondulației luminei, ideie opusă emisiei dorită lui Newton.

Newton susținea că lumina impresionează ochiul întocmai cum mirosul florilor impresionează nasul. Young însă asemena fenomenul luminos cu cel sonor.

41) *Jean Augustin* FRESNEL, supranumit „Newtonul fran-

cez" care atacă problemele refracției, difracției, polarizației, interferenței și dădu soluțiile. Noi marinarii îi suntem recunoscători fiindcă ne-a dăruit farurile cari ne călăuzesc noaptea.

42) *Joseph FRAUNHOFER*, care complectă pe Fresnel.

43) *Armand-Hipolyte FIZEAU* (1819-1896) mare optician

44) *Leon FOUCAULT*, colaboratorul lui Fizeau

45) *Joseph-Nicéphore NIEPCE*, căruia îi datorăm fotografia.

46) *David BREWSTER*, inventatorul stereoscopului, caleidoscopului, etc.

47) *Jacques BABINET*, matematician, meteorolog, fizician, inventatorul gonimetrelui, polariscopului, etc.

48) *Gustave van der MENSBRUGGHE* (1835-1911) vestit în toate științele exacte.

49) *Marie-Alfred CORNU* (1841-1902).

50) *Georg-Gabriel STOKES* (1819-1903) care predând la Universitatea din Edimburg atrăgea atenția ca în studiul cauzelor secundare, să nu se uite cauza primară".

51) *André-Marie AMPERE*, cel mai mare geniu științific al secolului XIX socotit Newtonul electricității prin faimoasele lui legi. Numele lui e în gura oricărui, de când o unitate de măsură electrică se cheamă „Amper“. A fost nu numai un fizician ci și chimist, minierolog, zoolog. La vârsta de 13 ani era matematician desăvârșit. Iar la 18 ani se juca cu mecanica analitică.

Fire cercetătoare și arzătoare, a trecut prin crize de îndoială. Dar la 40 de ani lumina s'a făcut și anii când invențiunile lui curgeau ca ale unui Edison modern, au fost ani de credință înflăcărată.

Pe patul de moarte se stinse spunând singur rugăciunile de încheere a vieții.

52) *William Hyde WOLLASTON*, care ne a dat pila cu numele său, a descoperit învârtirea magnetilor și radiațiile ultra-violete.

53) *Jean Thomas SEEBECK*, care descoperi pilele termoelectrice.

54) *Ch. Aug. de COULOMB*, întemeietorul electrostatice și al științei magnetismului.

55) *Montz-H. vom JACOBI*, căruia îi datorăm galvanoplastia și întoarcerea curentului telegrafic prin pământ,

56) *Charles WHEASTONE*, inventatorul telegrafului cu cadran.

57) *David HUGHES* (1831-1900), inventatorul balanței de inducție, microfonului și telegrafului care-i poartă numele.

58) *Georg Simon OHM* (1787—1854) care ne-a dat legile lui Ohm.

59) *Jean-Salomon SCHWEIGGER* (1779—1857) inventatorul multiplicatorului electromagnetic.

60) *Samuil Finlay* MORSE (1791—1872,) inventatorul telegrafului Morse.

61) *Arthur-Auguste de* LA RIVE (1801—1873) mare experimentator.

62) *Wilhelm* WEBER (1804—1891,) primul care a înregistrat vocea, a aplicat curentul electric la telegrafie, care a dat ideia electro-nilor.

63) *Luigi* PALMIERI (1808—1896,) inventatorul sismometru-lui, pluviometrului, electrometrului.

64) *William Robert* GROVE (1811—1896) inventatorul batrei electrice cu gaze.

65) *Galileo* FERRARI (1847—1897) descoperitorul câmpului magnetic învârtitor, de unde eși motoarele electrice cu curenți poli-fazici.

66) *Karl Wilhelm* SIEMENS (1823—1883,) și fratele său,

67) *Ernst Werner* SIEMENS, inventatori, ingineri, al căror nume îl întâlniți la tot pasul pe aparate electrice.

68) *Alfred* POTIER (1840—1905) care a făcut cercetări asupra antrenării eterului.

69) AL. GRAHAM BELL (1847—1912) inventatorul telefonu-lui, fotofonului, baieții de inducție, etc.

70) *Antonio* PACINOTTI (1841—1912) care la 20 de ani inventă faimosul „inel al lui Pacinotti,” care servi lui Gramme să ne dăruiască dinamul electric.

71) *Heinrich-Rudolf* HERTZ (1857—1894,) cel care reuși să producă oscilații electrice, „raze electrice,” supuse aceluiași legi ca și cele luminoase. Din experiențele lui răsări existența electronului, și grație lui Branly și Marconi, avem azi... radio la sate chiar.

Toți, toți cei de sus au dovedit a fi credincioși, evlavioși; cu toată învățătura lor!

* * *

Și acum, când ați văzut nu numai câți martori s'au perindat, ci și ce fel de martori, — să ajungem la concluzii:

Impiedecat a oare Religia pe toți acești savanți luminați, ale căror cercetări au adus atâta lumină în lume, — în cercetările lor? NU!

Dar cercetările lor asupra moleculelor, atomilor, electronilor, legile lor, cercetări cari tind a ne face să descoperim însuși misterul Misterului, — îndepărtatu-i-a de la CREDINȚĂ?

Iarăși NU!

Mai mult, — și ceiace este de reținut: pe cei credincioși, i-a făcut și mai credincioși, le-a întărit credința în Dumnezeu și în nemurirea sufletului; pe cei cari s'au îndoit o clipă, învățătura i-a re-

adus la credință; iar pe mulți necredincioși, tocmai pătrunderea legilor Naturei, opera Marelui Arhitect, i-a făcut să înțeleagă frumusețea operei și să admită existența Creatorului!

Iar când omenirea întreagă se închină unui Volta, Ampère Thomson. Maxwell, etc., etc., pentru binefacerile lor, — *ce putem face noi, incuți față de ei, decât să ne închinăm și la ce se închinău ei, Creatorului A-Tot-puternic, Marelui Arhitect al Universului, lui Dumnezeu!*

In numele Tătalui, al Fiului și al Sfântului Spirit,
Amin!

Și acum . . . onorați și iubiți jurați, sunteți chemați a vă da verdictul. Veți răspunde la întrebările următoare:

1) Cine are dreptate? Ion ordonanță care spune că nu există Dumnezeu, fiindcă așa i-a spus un „Cărturar”, — ori eu, după ce ați ascultat atâția martori. Cred tot atât de cărturari?

2) Știința nu este dușmana Credinței, — ori ea e sprijinitoarea ei?

3) Îndoiala, necredința datorită cărții nu e tocmai dovada ca cel în cauză nu a înțeles cartea și că mai trebuie încă să învețe, fiindcă s'a oprit în drum cu învățătura?

Aveți cuvântul!

BCU Cluj / Central University Library Cluj

(Almanahul Ziarului Științelor și călătoriilor 1930)

Redactor responsabil: Prof. ION TEIUȘAN, Beiuș — Bihor

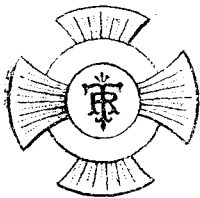
TIPARUL TIPOGRAFIEI „A T E N E U L ” BEIUȘ 1930.

Observatorul

cultural — social — religios

Redactor responsabil:
IOAN TEIUȘAN
profesor.

Abonament pe un an Lei: 200
" pe 1/2 an Lei: 120
Un exemplar . . . Lei: 25

Redacția și Administrația:
BEIUȘ Jud. Bihor.
Str. Pavel No. 6.

Apare lunar

Manuscrisele nu se înapoiază

Editura „OBSERVATORUL”

Creștinul activ	Lei 30.
Viața Sf. Vasile Cel Mare	Lei 6.
Viața Sf. Monica, mama Sf. Augustin . . .	Lei 6.
O prietenie în umbra mănăstirii	Lei 20.

Rugăm să plătiți abonamentul restant și cel viitor!
Și să căutați noi abonați printre vecini și prieteni.

Să vă răsplătească Bunul Dumnezeu.

Biblioteca intelectualului.

- John Ruskin* — Comori și Grădini B. p. toți Nr. 867-8.
Dr. Alex. Nicolescu — Paserile — Lugoj. 1930.
Ovid Densusianu — Suflitul latin și literatura nouă.
— Casa școalelor
Mourret Carreyre. — Istoria Bisericii vol. I. (trad.
Ciplea) Blaj.
Petrovici — Valoarea omului. B. p. toți. Nr. 1198-9.
N. Brânzeu — Pocăiții — Lugoj.
Cesar Petrescu — Calea Victoriei. Națională Ciornei.
Papini — Viața lui Isus (trad. Alex. Marcu) —
P. A. B. — Căsătoria — Hălăucești (Roman)
Gh. Fireza — Armele Credinței — Lugoj.
V. Pârvan — Memoriale — Cult. Națională (Buc.)
F. Rafaeli — Viața Sfântului Francisc de Assisi
— Hălăucești (Roman) University Library Cluj
Iuliu Maior — Legea Strămășească — Blaj.
Gallia — Revue d'Études françaises (mensuelle) — Iași.
G. Puaux — Les débuts de l'Amitié franco-roumaine
— Iași.
R. de Benoit — Amintiri și Scrisori — Scrisul Rom.
— Craiova.
A. C. Cosma — Biblia și Știința — Cercul Cultural
— Trotușul
Raze de lumină (Revista studenților ortodoksi din
București)
S. Mehedinți — Le pays et le peuple roumain. 1930
— Politica de vorbe și Omul politic —
V Bojor — Apărarea Creștinism. prin Unirea Biser.
— Gherla.
Dr. Felician Bran — Drept Canonic Oriental vol. I.
— Prolegomene — 1929. Lugoj.
Almanahul „Viața” Hălăucești (Roman)
Calendarul „Presă Bună” Iași

ABONAMENTE ȘI PROPAGANDĂ !

Cu numărul de Martie, am început al treilea an al revistei noastre.

Rugăm stăruitor pe on. nostri abonați să binevoiască a-și trimite nu numai abonamentul **restant**, ci și abonamentul anului curent

În felul acesta on. abonați se vor dovedi **înțelegători** ai Presei Bune și **conștiți** de sprijinul material pe care ni-l pot da. li rugăm totodată să ne facă și oarecare **propagandă**.

Administrația revistei „Observatorul“

A apărut în editura „Observatorul“ :

Dr. Iacob Radu :

BCU Cluj / Central University Library Cluj
**Foștii elevi români-uniți
ai școalelor din Roma.**

A apărut în editura „Observatorul“ :

Agârbiceanu :

Rugăciunea Domnului

Și va apărea

M. Th. Carada :

„P A P A“, ediție nouă
